

Πλούταρχος

Βίοι Παράλληλοι/Κράσσοσ

[1]

[1.1] Μάρκος δὲ Κράσσοσ ἦν τιμητικοῦ καὶ θριαμβικοῦ πατρός, ἐτράφη δ' ἐν οἰκίᾳ μικρᾷ μετὰ δυοῖν ἀδελφῶν, [1.2] καὶ τοῖσ ἀδελφοῖσ αὐτοῦ γυναῖκες ἦσαν ἔτι τῶν γονέων ζώντων, καὶ πάντες ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐφοίτων τράπεζαν, ὅθεν οὐχ ἦκιστα δοκεῖ καὶ διὰ τοῦτο σώφρων καὶ μέτριος [1.3] γενέσθαι περὶ τὴν διαίταν. ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀδελφῶν, τῇ γυναικὶ συνώκησε καὶ τοὺσ παῖδας ἐξ ἐκείνης ἔσχεν, οὐδενὸσ ἦττον καὶ περὶ ταῦτα Ῥωμαίων [1.4] εὐτακτοσ γενόμενοσ. καίτοι προῖων καθ' ἡλικίαν αἰτίαν ἔσχε Λικιννία συνιέναι, τῶν Ἐστιάδων μιᾷ παρθένων, καὶ [1.5] δίκην ἔφυγεν ἡ Λικιννία Πλωτίου τινὸσ διώκοντοσ. ἦν δὲ προάστειον αὐτῇ καλόν, ὃ βουλόμενοσ λαβεῖν ὀλίγησ τιμῆσ ὁ Κράσσοσ, καὶ διὰ τοῦτο προσκείμενοσ αἰεὶ τῇ γυναικὶ καὶ θεραπεύων, εἰσ τὴν ὑποψίαν ἐκείνην ἐνέπεσε, καὶ τρόπον τινὰ τῇ φιλοπλουτίᾳ τὴν αἰτίαν τῆσ φθορᾶσ ἀπολυσάμενοσ, ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀφείθη. τὴν δὲ Λικιννίαν οὐκ ἀνῆκε πρότερον ἢ τοῦ κτήματοσ κρατῆσαι.

[2]

[2.1] Ῥωμαῖοι μὲν οὖν λέγουσι πολλαῖσ ἀρεταῖσ τοῦ Κράσσου κακίαν μίαν ἐπισκοτῆσαι τὴν φιλοπλουτίαν· ἔοικε δ' <οὐ> μία, πασῶν δ' ἐρῶμενεστάτη τῶν ἐν αὐτῷ κακιῶν [2.2] γενομένη, τὰσ ἄλλασ ἀμαυρῶσαι. τεκμήρια δὲ τῆσ φιλοπλουτίας αὐτοῦ μέγιστα ποιοῦνται τὸν τε τρόπον τοῦ [2.3] πορισμοῦ καὶ τῆσ οὐσίας τὸ μέγεθοσ. τριακοσίων γὰρ οὐ πλείω κεκτημένος ἐν ἀρχῇ ταλάντων, εἶτα παρὰ τὴν ὑπατείαν ἀποθύσασ μὲν τῷ Ἡρακλεῖ τὴν δεκάτην καὶ τὸν δῆμον ἐστιάσασ, τρεῖσ δὲ μῆνασ ἐκάστω Ῥωμαίων σιτηρέσιον ἐκ τῶν αὐτοῦ παρασχών, ὅμωσ πρὸ τῆσ ἐπὶ Πάρθουσ στρατείας αὐτόσ αὐτῷ θέμενοσ ἐκλογισμὸν τῆσ οὐσίας, εὔρεν ἑκατὸν ταλάντων τίμημα πρὸσ ἑπτακισχιλίουσ. [2.4] τὰ δὲ πλείστα τούτων, εἰ δεῖ μετὰ βλασφημίας εἰπεῖν τὸ ἀληθὲσ, ἐκ πυρὸσ συνήγαγε καὶ πολέμου, ταῖσ κοιναῖσ ἀτυχίαισ προσόδω τῇ μεγίστῃ χρησάμενοσ. ὅτε γὰρ Σύλλασ ἐλὼν τὴν πόλιν ἐπώλει τὰσ οὐσίας τῶν ἀνηρημένων ὑπ' αὐτοῦ, λάφυρα καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων, καὶ βουλόμενοσ ὅτι πλείστοισ καὶ κρατίστοισ προσομόρξασθαι [2.5] τὸ ἄγνοσ, οὔτε λαμβάνων οὔτ' ὠνούμενοσ ἀπέειπε. πρὸσ δὲ τούτοισ ὀρώων τὰσ συγγενεῖσ καὶ συνοίκουσ τῆσ Ῥώμησ κῆρασ ἐμπρησμοὺσ καὶ συνιζήσεισ διὰ βάροσ καὶ πλῆθοσ

οικοδομημάτων, έωνεῖτο δούλους ἀρχιτέκτονας καὶ οἰκοδόμους. εἶτ' ἔχων τούτους, ὑπὲρ πεντακοσίους ὄντας, ἐξηγόραζε τὰ καιόμενα καὶ γειννιώντα τοῖς καιομένοις, διὰ φόβον καὶ ἀδηλόγητα τῶν δεσποτῶν ἀπ' ὀλίγης τιμῆς προιεμένων, ὥστε τῆς Ῥώμης τὸ πλεῖστον μέρος ὑπ' [2.6] αὐτῷ γενέσθαι. τοσοῦτους δὲ κεκτημένος τεχνίτας, οὐδὲν ὠκοδόμησεν αὐτὸς ἢ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, ἀλλ' ἔλεγε τοὺς φιλοικοδόμους αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν καταλύεσθαι χωρὶς [2.7] ἀνταγωνιστῶν. ὄντων δ' αὐτῷ παμπόλλων ἀργυρείων, πολυτιμήτου δὲ χώρας καὶ τῶν ἐργαζομένων ἐν αὐτῇ, ὅμως ἂν τις ἠγήσαιτο μηδὲν εἶναι ταῦτα πάντα πρὸς τὴν τῶν οἰκετῶν τιμὴν· τοσοῦτους ἐκέκτητο καὶ τοιοῦτους, ἀναγνώστας, ὑπογραφεῖς, ἀργυρογνώμονας, διοικητάς, τραπεζοκόμους, αὐτὸς ἐπιστατῶν μανθάνουσι καὶ προσέχων καὶ διδάσκων, καὶ ὅλως νομίζων τῷ δεσπότη προσήκειν μάλιστα τὴν περὶ τοὺς οἰκέτας ἐπιμέλειαν, ὡς [2.8] ὄργανα ἔμψυχα τῆς οἰκονομικῆς. καὶ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ὁ Κράσσος, εἶπερ ὡς ἔλεγεν ἠγεῖτο τὰ μὲν ἄλλα διὰ τῶν οἰκετῶν χρῆναι, τοὺς δ' οἰκέτας δι' αὐτοῦ κυβερνᾶν· τὴν γὰρ οἰκονομικὴν, ἐν ἀψύχοις χρηματιστικὴν οὔσαν, ἐν ἀνθρώπῳ [2.9] ποικίλην καὶ βασιλικὴν γιγνομένην ὀρῶμεν· ἐκεῖνο δ' οὐκ εὔ, τὸ μηδένα νομίζειν μηδὲ φάσκειν εἶναι πλούσιον, ὅς μὴ δύναται τρέφειν ἀπὸ τῆς οὐσίας στρατόπεδον -- ὁ γὰρ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτεῖται κατὰ τὸν Ἀρχίδαμον, ὥσθ' ὁ πρὸς πόλεμον πλοῦτος ἀόριστος -- καὶ πολὺ [2.10] τῆς Μανίου γνώμης ἀπηρητημένως. ἐκεῖνος γὰρ ἐπεὶ κατ' ἄνδρα νείμας ἐκάστω δέκα καὶ τέσσαρα πλέθρα γῆς ἑώρα πλέον ἐπιζητοῦντας, "μηδεῖς" ἔφη "γένεοιτο Ῥωμαίων ὀλίγην ἠγούμενος γῆν τὴν τρέφειν ἀρκοῦσαν."

[3]

[3.1] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ ξένους ἦν φιλότιμος ὁ Κράσσος· ἀνέωκτο γὰρ ἡ οἰκία πᾶσι, καὶ τοῖς φίλοις ἐδάνειζεν ἄνευ τόκων, ἀπῆτει δ' ἀποτόμως τοῦ χρόνου παρελθόντος εἰς ὃν ἐδάνειζε, καὶ τὸ προῖκα πολλῶν ἐγένετο τόκων ἐπα[3.2]χθέστερον. ἐν δὲ τοῖς δεῖπνοις ἢ μὲν κληῖσις ἦν ὡς τὰ πολλὰ δημοτικὴ καὶ λαώδης, ἢ δ' εὐτέλεια τὴν καθαριότητα [3.3] καὶ φιλοφροσύνην ἠδίονα τοῦ πολυτελοῦς εἶχε. παιδείας δὲ τῆς περὶ λόγον μάλιστα μὲν τὸ ῥητορικὸν καὶ χρεῖῳδες εἰς <τούς> πολλοὺς ἤσκησε, καὶ γενόμενος δεινὸς εἰπεῖν ἐν τοῖς μάλιστα Ῥωμαίων, ἐπιμελεία καὶ πόνω τοὺς εὐ[3.4]φυεστάτους ὑπερέβαλεν. οὐδεμίαν γὰρ οὔτω δίκην φασὶ μικρὰν οὐδ' εὐκαταφρόνητον γενέσθαι πρὸς ἦν ἀπαράσκευος ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ Πομπηίου πολλάκις ὀκνοῦντος καὶ Καίσαρος ἐξαναστῆναι καὶ Κικέρωνος, ἐκεῖνος ἀνεπλήρου τὴν συνηγορίαν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἤρεσκεν [3.5] ὡς ἐπιμελὴς καὶ βοηθητικός. ἤρεσκε δὲ καὶ τὸ περὶ τὰς δεξιώσεις καὶ προσαγορεύσεις φιλόανθρωπον αὐτοῦ καὶ δημοτικόν. οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἀπήνησε Ῥωμαίων ἀδόξω καὶ ταπεινῷ

Κράσσοσ, ὄν ἀσπασάμενον οὐκ ἀντιπροση[3.6]γόρευσεν ἐξ ὀνόματος. λέγεται δὲ καὶ πολυμαθῆσ καθ' ἰστορίαν γενέσθαι καὶ τι καὶ φιλοσοφῆσαι, τοῖσ Ἀριστοτέλους λόγοισ προσθέμενοσ, ὧν διδάσκαλον εἶχεν Ἀλέξανδρον, ἄνθρωπον εὐκολίασ καὶ πραότητοσ ἀπόδειξιν διδόντα [3.7] τὴν πρὸσ Κράσσον συνήθειαν. οὐ γὰρ ἦν ἀποφῆνασθαι ῥαδίωσ, πότερον προσῆλθεν αὐτῶ πενέστεροσ ἢ προσελθῶν ἐγένετο. μόνοσ δ' οὖν αἰεὶ τῶν φίλων αὐτῶ συναποδημῶν, στέγαστρον ἐλάμβανεν εἰσ τὴν ὁδόν, καὶ τοῦτ' [3.8] ἐπανελθῶν ἀπρητεῖτο. [φεῦ τῆσ ὑπομονῆσ, οὐδὲ τὴν πενίαν ὁ τλήμων ἀδιάφορον ἠγούμενοσ.] ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

[4]

[4.1] Ἐπεὶ δὲ Κίννας καὶ Μάριοσ κρατήσαντεσ εὐθύσ ἦσαν ἐνδηλοὶ κατιόντεσ οὐκ ἐπ' ἀγαθῶ τῆσ πατρίδοσ, ἐπ' ἀναίρέσει δ' ἀντικρυσ καὶ ὀλέθρω τῶν ἀρίστων, οἱ μὲν ἐγκαταληφθέντεσ ἀπέθνησκον, ὧν ἦν καὶ ὁ πατήρ Κράσσου καὶ ὁ ἀδελφός, αὐτόσ δὲ νέοσ ὧν παντάπασι τὸ μὲν αὐτίκα δεινὸν ἐξέφυγε, πάντῃ δὲ περιβαλλόμενον ἑαυτὸν αἰσθανόμενοσ καὶ κυνηγετούμενον ὑπὸ τῶν τυράννων, τρεῖσ φίλουσ ἀναλαβῶν καὶ θεράποντασ δέκα, τάχει δ' ὑπερβάλλοντι χρυσάμενοσ, εἰσ Ἰβηρίαν ἔφυγε, γεγονῶσ πάλαι στρατηγοῦντοσ αὐτόθι τοῦ πατρός καὶ φίλουσ πεποι[4.2]ημένοσ. εὐρῶν δὲ πάντασ περιδεεῖσ καὶ τὴν ὠμότητα τοῦ Μαρίου καθάπερ ἐφεστώτοσ αὐτοῖσ τρέμοντασ, οὐδενὶ γενέσθαι φανερόσ ἐθάῤῥησεν, ἀλλ' ἐμβαλῶν εἰσ ἀγροὺσ παραλίουσ Οὐίβιου Πακιανοῦ σπήλαιον ἔχοντασ εὐμέγεθεσ [4.3] ἀπέκρυψεν ἑαυτόν. πρὸσ δὲ τὸν Οὐίβιον ἔπεμψεν ἕνα δοῦλον ἀποπειρώμενοσ, ἤδη καὶ τῶν ἐφοδίων ὑπολιπόντων. [4.4] ὁ δ' Οὐίβιοσ ἀκούσασ ἦσθη τε σωζομένω, καὶ πυθόμενοσ τὸ πλῆθοσ τῶν σὺν αὐτῶ καὶ τὸν τόπον, αὐτόσ μὲν οὐκ ἦλθεν εἰσ ὄψιν, τὸν δὲ τῶν χωρίων ἐπίτροπον προσαγαγῶν ἐγγύσ ἐκέλευσε καθ' ἡμέραν δεῖπνον πεποημένον κομίζεῖν, καὶ θέντα παρὰ τὴν πέτραν ἀτέρχεσθαι σιωπῇ καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν μηδ' ἐξετάζειν, προειπῶν πολυπραγμονοῦντι θάνατον, συμπράττοντι δὲ τοῦτο πιστῶσ ἐλευ[4.5]θερίαν. τὸ δὲ σπήλαιον οὐκ ἄπωθεν μὲν ἐστί θαλάσσησ, κρημνοὶ δ' αὐτῶ συμπεριφερόμενοὶ λεπτήν καὶ ἀσαφή παραπέμπουσι λαύραν ἀνάγουσαν εἶσω, παρελθόντι δ' ὕψοσ τε θαυμαστον ἀναπέπταται, καὶ κατ' εὔροσ ἔχει κόλπουσ δι' ἀλλήλων ἀνοιγομένουσ μεγάλαισ περιφερείαισ. [4.6] ἀμοιρεῖ δ' οὐθ' ὕδατοσ οὔτε φωτόσ, ἀλλὰ πηγὴ μὲν ἠδίστου νάματοσ ὑπορρέει παρὰ τὸν κρημόν, αὐτοφυεῖσ δὲ ῥωχμοὶ τῆσ πέτρασ ἦ μάλιστα περιπίπτει τὸ φῶσ ἔξωθεν ὑπολαμ[4.7]βάνουσι, καὶ καταλάμπεται δι' ἡμέρασ τὸ χωρίον. ὁ δ' ἐντόσ ἀήρ ἀστάλακτοσ καὶ καθαρόσ, πυκνότητι τῆσ πέτρασ τὸ νοτερόν καὶ ἀποτηκόμενον εἰσ τὴν πηγὴν ἐκπιεζούσησ.

[5]

[5.1] Ἐνταῦθα διατρίβοντι τῷ Κράσσῳ τὰ ἐπιτήδεια καθ' ἡμέραν ἐφοίτα κομίζων ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς μὲν οὐχ ὀρῶν ἐκείνους οὐδὲ γινώσκων, ὑπ' ἐκείνων δὲ καθορώμενος, [5.2] εἰδόντων καὶ παραφυλαττόντων τὸν καιρὸν. ἦν δ' ἄφθονα καὶ πρὸς ἡδονήν, οὐ μόνον χρεῖαν, ποιούμενα τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον. ἐγνώκει γὰρ ὁ Οὐίβιος ἀπάσῃ φιλοφροσύνῃ θεραπεύειν τὸν Κράσσον, ᾧ γε καὶ τὸ τῆς ὥρας ἐν νῷ λαβεῖν ἐπῆλθεν, ὡς παντάπασι νεανίας εἶη καὶ τι καὶ ταῖς καθ' ἡλικίαν ἡδοναῖς αὐτοῦ χαριστέον, ἐπεὶ τὴν γε χρεῖαν ἀναγ[5.3]καίως μᾶλλον ἢ προθύμως ὑπουργοῦντος εἶναι. δύο δὲ θεραπαινίδας εὐπρεπεῖς ἀναλαβὼν ἐβάδιζε παρὰ τὴν θάλασσαν. ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, δείξας τὴν ἄνοδον ἐκέλευ[5.4]σεν εἶσω πορεύεσθαι καὶ θαρρῆν. οἱ δὲ περὶ τὸν Κράσσον ἰδόντες προσερχομένας, ἔδεισαν μὴ καταφανὲς πολλοῖς καὶ γνώριμον εἶη τὸ χωρίον· ἀνέκρινον οὖν αὐτάς, τί [5.5] βούλονται καὶ τίνες εἰσίν. ὡς δ' ἀπεκρίναντο δεδιδαγμένοι, δεσπότην ζητεῖν ἐνταῦθα κρυπτόμενον, μαθὼν ὁ Κράσσος τοῦ Οὐίβιου τὴν πρὸς αὐτὸν παιδίαν καὶ φιλοφροσύνην, ἀνέλαβε τὰς παιδίσκας, καὶ συνῆσαν αὐτῷ τὸν λοιπὸν χρόνον, ᾧ ἐδεῖτο φράζουσαι καὶ διαγγέλλουσαι πρὸς [5.6] τὸν Οὐίβιον. τούτων φησὶ τὴν ἐτέραν ἤδη πρεσβῦτιν οὔσαν ὁ Φενεστέλλας ἰδεῖν αὐτὸς, καὶ πολλάκις ἀκοῦσαι μεμνημένης ταῦτα καὶ διεξιούσης προθύμως.

[6]

[6.1] Ὁ δὲ Κράσσος ὀκτῶ μῆνας οὕτω διαγαγὼν καὶ διακλαπεῖς, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν Κίνα τελευτὴν φανερὸς γενόμενος, συνδραμόντων πρὸς αὐτὸν οὐκ ὀλίγων ἀνθρώπων, ἐπιλεξάμενος δισχιλίους καὶ πεντακοσίους, ἐπήρχετο τὰς πόλεις, καὶ μίαν γε διήρπασε Μαλάκην, ὡς πολλοὶ γεγράφασιν, αὐτὸν δὲ φασὶν ἀρνεῖσθαι καὶ διαμάχε[6.2]σθαι πρὸς τοὺς λέγοντας. ἐκ τούτου συναγαγὼν πλοῖα καὶ διαπεράσας εἰς Λιβύην, ἀφίκετο πρὸς Μέτελλον Πίον, ἔνδοξον ἄνδρα, συνειλοχότα στρατιὰν οὐκ εὐκαταφρόνητον. οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐνταῦθα παρέμεινε, ἀλλὰ στασιάσας τῷ Μετέλλῳ, πρὸς Σύλλαν ἀπῆρε καὶ συνῆν ἐν [6.3] τοῖς μάλιστα τιμώμενος. ἐπεὶ δὲ διαβάς εἰς Ἰταλίαν ὁ Σύλλας πάντας ἐβούλετο τοὺς σὺν αὐτῷ νέους ἔχειν συνεργούς, καὶ πρὸς ἄλλην ἄλλον ἔταπτε πρᾶξιν, ἀποστελλόμενος εἰς Μαρσοὺς ἐπὶ στρατιὰν ὁ Κράσσος, ἦται φύλακας· [6.4] ἡ γὰρ πάροδος ἦν παρὰ τοὺς πολεμίους. εἰπόντος δὲ τοῦ Σύλλα σὺν ὀργῇ καὶ σφοδρῶς πρὸς αὐτόν· "δίδωμί σοι φύλακας τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφόν, τοὺς φίλους, τοὺς συγγενεῖς, ᾧν παρανόμως καὶ ἀδίκως ἀναιρεθέντων ἐγὼ μετέρχομαι τοὺς φονεῖς," οὕτω παθὼν τι καὶ παροξυνθεὶς ὁ Κράσσος εὐθύς ἐξῆλθε, καὶ διὰ τῶν πολεμίων

ὡσάμενος εὐρώστω, δύνάμιν τε συχνήν ἤθροισε, καὶ πρόθυμον [6.5] αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῷ Σύλλᾳ παρεῖχεν. ἀπ' ἐκείνων δὲ τῶν πράξεων λέγουσιν αὐτῷ πρῶτον ἐγγενέσθαι τὴν πρὸς Πομπήιον ὑπὲρ δόξης ἄμιλλαν καὶ φιλοτιμίαν. ὁ γὰρ Πομπήιος, ἡλικία τε λειπόμενος αὐτοῦ, καὶ πατὴρ γεγονώς ἀδοξήσαντος ἐν Ῥώμῃ καὶ μισηθέντος ἔσχατον μῖσος ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐν ἐκείνοις τοῖς πράγμασιν ἐξέλαμψε καὶ διεφάνη μέγας, ὥστε Σύλλαν, ἃ πρεσβυτέροις καὶ ἰσοτίμοις οὐ πάνυ πολλακίς παρεῖχεν, ὑπεξανίστασθαι προσιόντος αὐτοῦ καὶ κεφαλὴν ἀποκαλύπτεσθαι καὶ προσ[6.6]εῖπεν αὐτοκράτορα. ταῦτα διέκαιε καὶ παρώξυνε τὸν Κράσσον, οὐκ ἀλόγως ἐλασσούμενον. ἐμπειρία τε γὰρ ἐνδεής ἦν, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ τὴν χάριν ἀφήρουν αἱ συγγενεῖς κῆρες ἐπιφερόμεναι, φιλοκέρδεια καὶ μικρολογία. καὶ γὰρ πόλιν Ὀμβρικὴν Τουδερτίαν ἐλών, ἔδοξε τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων σφετερίσασθαι, καὶ διεβλήθη [6.7] πρὸς Σύλλαν. ἀλλ' ἐν γε τῷ περὶ τὴν Ῥώμην ἀγῶνι, πάντων γενομένῳ μεγίστῳ καὶ τελευταίῳ, Σύλλας μὲν ἠττήθη, τῶν κατ' αὐτὸν ὠσθέντων καὶ συντριβέντων, Κράσσος δὲ τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων ἐνίκησε, καὶ μέχρι νυκτὸς διώξας τοὺς πολεμίους, ἔπεμψε πρὸς Σύλλαν, δεῖπνον αἰτῶν τοῖς [6.8] στρατιώταις καὶ τὸ κατόρθωμα φράζων. ἐν δὲ ταῖς προγραφαῖς καὶ δημεύσεισι πάλιν κακῶς ἤκουσεν, ὠνούμενός τε τιμῆς βραχείας μεγάλα πράγματα καὶ δωρεὰς αἰτῶν. ἐν δὲ Βρεττίοις λέγεται καὶ προγράψαι τινὰς οὐ Σύλλα κελεύσαντος, ἀλλ' ἐπὶ χρηματισμῷ, δι' ὃ καὶ Σύλλαν [6.9] καταγόντα πρὸς μηδὲν ἔτι χρῆσθαι δημόσιον αὐτῷ. καίτοι δεινότατος ἦν Κράσσος πάντας ἀνθρώπους κολακείᾳ κατεργάσασθαι, πάλιν δ' αὐτὸς ὑπὸ πάντων διὰ κολακείας εὐάλωτος. ἴδιον δὲ κάκεῖνο περὶ αὐτοῦ λέγεται, φιλοκερδέστατον ὄντα μάλιστα μισεῖν καὶ λοιδορεῖν τοὺς ὁμοίους.

[7]

[7.9] Ἦνία δὲ Πομπήιος αὐτόν, εὐημερῶν ἐν ἡγεμονίαις, καὶ πρὶν ἢ βουλής μεταλαβεῖν θριαμβεύων, καὶ Μᾶγνος, ὅπερ ἐστὶ μέγας, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀναγορευθείς. καὶ ποτε καὶ φήσαντός τινος, ὡς Πομπήιος Μᾶγνος πρόσεισι, γελάσας [7.2] ἠρώτησεν ὡς "πηλίκος." ἀπογνοὺς δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἐξισώσασθαι πρὸς ἐκείνον, ὑπεδύετο τὴν πολιτείαν, σπουδαῖς καὶ συνηγορίαις καὶ δανεισμοῖς καὶ τῷ συμπαραγγέλλειν καὶ συνεξετάζεσθαι τοῖς δεομένοις τι τοῦ δήμου κτώμενος δύνάμιν ἀντίπαλον καὶ δόξαν, ἧ Πομπήιος εἶχεν [7.3] ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων στρατειῶν. καὶ πρᾶγμα συνέβαινε αὐτοῖς ἴδιον. μεῖζον γὰρ ἀπόντος ἦν ὄνομα τοῦ Πομπηίου καὶ κράτος ἐν τῇ πόλει διὰ τὰς στρατείας, παρῶν δὲ πολλακίς ἡλαττοῦτο τοῦ Κράσσου, διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὸ πρόσχημα τοῦ βίου φεύγων τὰ πλήθη, καὶ ἀναδουόμενος ἐξ ἀγορᾶς, καὶ τῶν δεομένων ὀλίγοις καὶ μὴ πάνυ προθύμως βοηθῶν, ὡς

ἀκμαιοτέραν ἔχει τὴν δύναμιν [7.4] ὑπὲρ αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δὲ Κράσσος ἐνδελεχέστερον τὸ χρήσιμον ἔχων, καὶ σπάνιος οὐκ ὦν οὐδὲ δυσπρόσοδος, ἀλλ' ἐν μέσαις αἰεὶ ταῖς σπουδαῖς ἀναστρεφόμενος, τῷ κοινῷ καὶ φιλανθρώπῳ περιεγίνετο τῆς ἐκείνου σεμνότητος. σώματος δ' ἀξίωμα καὶ λόγου πειθῷ καὶ προσώπου χάριν [7.5] ἀγωγὸν ἀμφοτέροις ὁμοίως προσεῖναι λέγουσιν. οὐ μέντοι πρὸς ἔχθραν τινὰ τὸν Κράσσον ἢ κακόνοιαν ἐξήνεγκεν οὗτος ὁ ζῆλος, ἀλλὰ καὶ Πομπηίῳ καὶ Καίσαρι τιμωμένοις μὲν ὑπὲρ αὐτὸν ἤχθετο, τῇ δὲ φιλοτιμίᾳ ταύτῃ δυσμένειαν καὶ κακοήθειαν οὐ συνῆπτε· καίτοι Καῖσαρ ὑπὸ ληστῶν ἀλοῦς ἐν Ἀσίᾳ καὶ φρουρούμενος ἀνεβόησεν· "ἡλικῆς ὧ Κράσσε χαρᾶς ἀπολαύσεις πυθόμενος τὴν [7.6] ἐμὴν ἄλωσιν." ἀλλ' ὕστερόν γε καὶ φιλικῶς ἀλλήλοις προσεφέροντο, καὶ ποτε τῷ Καίσαρι, μέλλοντι μὲν εἰς Ἰβηρίαν ἐξίνααι στρατηγῷ, χρήματα δ' οὐκ ἔχοντι τῶν δανειστῶν ἐπιτεσόντων καὶ τῆς παρασκευῆς ἐπιλαμβανομένων, ὁ Κράσσος οὐ περιεΐδεν, ἀλλ' ἀπήλλαξεν, ὑποθεὶς ἑαυτὸν ἔγγυον τριάκοντα καὶ ὀκτακοσίων ταλάντων [7.7]. καθόλου δὲ τῆς Ῥώμης εἰς τρεῖς νεμεμημένης δυνάμεις, τὴν Πομπηίου, τὴν Καίσαρος, τὴν Κράσσου -- Κάτνωνος γὰρ ἡ δόξα μείζων ἦν τῆς δυνάμεως καὶ τὸ θαυμαζόμενον πλέον <ἢ τὸ> ἰσχυῶν --, ἡ μὲν ἔμφρων καὶ καθεστῶσα μερὶς ἐν τῇ πόλει Πομπηίῳ ἐθεράπευε, τὸ δ' ὄξυ καὶ φερόμενον μετ' εὐχερείας ταῖς Καίσαρος ἐλπίσιν ἐπηκολούθει, Κράσσος δὲ μέσος ὦν ἀμφοτέροις ἐχρήτο, καὶ πλείστας μεταβολὰς ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβαλλόμενος, οὔτε φίλος ἦν βέβαιος οὔτ' ἀνήκεστος ἐχθρός, ἀλλὰ ῥαδίως καὶ χάριτος καὶ ὀργῆς ἐξέπιπτεν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος, ὥστε πολλάκις μὲν ἀνθρώπων, πολλάκις δὲ νόμων ἐν ὀλίγῳ [7.8] φανῆναι τῶν αὐτῶν συνήγορος καὶ ἀντίδικος. ἴσχυε δὲ καὶ χάριτι καὶ φόβῳ, φόβῳ δ' οὐκ ἔλαττον. ὁ γοῦν πλείστα πράγματα παρασχὼν τοῖς καθ' αὐτὸν ἄρχουσι [καὶ] δημαγωγός, Σικίννιος, πρὸς τὸν εἰπόντα, τί δὴ μόνον οὐ σπαράσσει τὸν Κράσσον, ἀλλὰ παρήσιν, ἀπεκρίνατο χόρτον αὐτὸν ἔχειν ἐπὶ τοῦ κέρατος. εἰώθεισαν δ' οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς κυρίττοντας τῶν βοῶν ὑπὲρ τοῦ φυλάττεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας χόρτω περιελίττειν τὸ κέρας.

[8]

[8.1] Ἡ δὲ τῶν μονομάχων ἐπανάστασις καὶ λεηλασία τῆς Ἰταλίας, ἦν οἱ πολλοὶ Σπαρτάκειον πόλεμον ὀνομάζουσιν, [8.2] ἀρχὴν ἔλαβεν ἐκ τοιαύτης αἰτίας. Λέντλου τινὸς Βατιάτου μονομάχου ἐν Καπύῃ τρέφοντος, ὧν οἱ πολλοὶ Γαλάται καὶ Θρᾶκες ἦσαν, ἐξ αἰτιῶν οὐ πονηρῶν, ἀλλ' ἀδικίᾳ τοῦ πριαμένου συνειρχθέντες ὑπ' ἀνάγκης ἐπὶ τῷ μονομαχεῖν, ἐβουλεύσαντο μὲν διακόσιοι φεύγειν, γενομένης δὲ μηνύσεως οἱ προαισθημένοι καὶ φθάσαντες ὀγδοήκοντα δυεῖν δέοντες ἕκ τινος ὀπτανείου κοπίδας ἀράμενοι καὶ [8.3]

ὀβελίσκους ἐξεπήδησαν. ἐντυχόντες δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμάξαις ὄπλα κομιζούσαις μονομάχων εἰς ἐτέραν πόλιν, ἀφήρπασαν καὶ ὠπλίσαντο, καὶ τόπον τινὰ καρτερὸν καταλαβόντες, ἠγεμόνας εἴλοντο τρεῖς, ὧν πρῶτος ἦν Σπάρτακος, ἀνὴρ Θραξ τοῦ Μαιδικοῦ γένους, οὐ μόνον φρόνημα μέγα καὶ ῥώμην ἔχων, ἀλλὰ καὶ συνέσει καὶ πραότητι τῆς τύχης ἀμείνων καὶ τοῦ γένους ἑλληνικώτερος. [8.4] τοῦτω δὲ λέγουσιν, ὅτε πρῶτον εἰς Ῥώμην ὦνιος ἦχθη, δράκοντα κοιμωμένω περιπεπλεγμένον φανῆναι περὶ τὸ πρόσωπον, [8.5] γυνὴ δ' ὀμόφυλος οὔσα τοῦ Σπαρτάκου, μαντικὴ δὲ καὶ κάτοχος τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς, ἔφραζε τὸ σημεῖον εἶναι μεγάλης καὶ φοβερᾶς περὶ αὐτὸν εἰς ἀτυχῆς τέλος ἐσομένης δυνάμεως· ἢ καὶ τότε συνῆν αὐτῷ καὶ συνέφευγε.

[9]

[9.1] Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ἐκ Καπύης ἐλθόντας ὡσάμενοι, καὶ πολλῶν ὄπλων ἐπιλαβόμενοι πολεμιστηρίων, ἄσμενοι ταῦτα μετελάμβανον, ἀπορρίψαντες ὡς ἄτιμα [9.2] καὶ βάρβαρα τὰ τῶν μονομάχων. ἔπειτα Κλωδίου στρατηγοῦ μετὰ τρισχιλίων πεμφθέντος ἐκ Ῥώμης καὶ πολιορκούντος αὐτοὺς ἐν ὄρει μίαν ἔχοντι χαλεπὴν καὶ στενὴν κάθοδον, ἦν ὁ Κλώδιος ἐφρούρει, τὰ δ' ἄλλα κρημνοὺς ἀποτόμους καὶ λισσάδας, ἄμπελον δὲ πολλὴν ἀγρίαν ἐπιπολῆς πεφυκυῖαν, ἔτεμνον τῶν κλημάτων τὰ χρήσιμα, καὶ συμπλέκοντες ἐξ αὐτῶν κλιμακίδας εὐτόνους καὶ βαθείας, ὥστ' ἄνωθεν ἀνηρημένας παρὰ τὸ κρημνῶδες ἄπτεσθαι τῶν ἐπιπέδων, κατέβαινον ἀσφαλῶς δι' αὐτῶν [9.3] πλὴν ἑνός. οὗτος δὲ τῶν ὄπλων ἕνεκα μείνας, ἐπεὶ κατέβησαν ἠφίει κάτω τὰ ὄπλα, καὶ βαλὼν ἅπαντα τελευταῖος ἀπεσώζετο καὶ αὐτός. ταῦτ' ἠγνόουν οἱ Ῥωμαῖοι· διὸ καὶ περιελθόντες αὐτοὺς ἐξέπληξαν τῷ αἰφνιδίῳ, καὶ φυγῆς [9.4] γενομένης ἔλαβον τὸ στρατόπεδον. καὶ προσεγίνοντο πολλοὶ τῶν αὐτόθι βοτήρων καὶ ποιμένων αὐτοῖς, πληκταὶ καὶ ποδώκεῖς ἄνδρες, ὧν τοὺς μὲν ὠπλιζόν, τοῖς δὲ προδρόμοις [9.5] καὶ ψιλοῖς ἐχρῶντο. δεῦτερος ἐκπέμπεται πρὸς αὐτοὺς στρατηγὸς Πούπλιος Βαρῖνος, οὗ πρῶτον μὲν ὑποστράτηγόν τινα Φούριον ἔχοντα τρισχιλίους στρατιώτας ἐτρέψαντο συμβαλόντες, ἔπειτα σύμβουλον αὐτῷ καὶ συνάρχοντα Κοσσίνιον ἀποσταλέντα μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτηρήσας ὁ Σπάρτακος λουόμενον περὶ Σαλίνας μικρὸν ἐδέησε [9.6] συναρπάσαι. χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις ἐκφυγόντος, εὐθύς μὲν ἐκράτησε τῆς ἀποσκευῆς, ἐκ ποδὸς δὲ κατέχων καὶ διώ[9.7]κων φόνω πολλῷ τὸ στρατόπεδον εἴλεν. ἔπεσε δὲ καὶ Κοσσίνιος. αὐτὸν δὲ τὸν στρατηγὸν ἄλλαις μάχαις πολλαῖς καταγωνισάμενος, τέλος δὲ τοὺς τε ῥαβδούχους καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ λαβὼν αἰχμάλωτον, ἦν μὲν ἤδη μέγας καὶ φοβερός, ἐφρόνει δὲ τὰ εἰκότα, καὶ μὴ προσδοκῶν ὑπερβαλέσθαι τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, ἦγεν ἐπὶ τὰς

Ἄλπεις τὸν στρατὸν, οἰόμενος δεῖν ὑπερβαλόντας αὐτὰς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα χωρεῖν, τοὺς μὲν εἰς Θράκην, τοὺς δ' εἰς Γαλατίαν. [9.8] οἱ δὲ πλήθει τ' ὄντες ἰσχυροὶ καὶ μέγα φρονοῦντες, οὐχ ὑπήκουον, ἀλλ' ἐπόρθουν ἐπιπορευόμενοι τὴν Ἰταλίαν. οὐκέτ' οὖν τὸ παρ' ἀξίαν καὶ τὸ αἰσχρὸν ἠνώχλει τῆς ἀποστάσεως τὴν σύγκλητον, ἀλλ' ἤδη διὰ φόβον καὶ κίνδυνον ὡς πρὸς ἓνα τῶν δυσκολωτάτων πολέμων καὶ μεγί[9.9]στον ἅμ' ἀμφοτέρους ἐξέπεμπον τοὺς ὑπάτους. ὦν Γέλλιος μὲν τὸ Γερμανικόν, ὕβρει καὶ φρονήματι τῶν Σπαρτακείων ἀποσχισθέν, ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν ἅπαν διέφθιρε, Λέντλου δὲ τὸν Σπάρτακον μεγάλοις στρατοπέδοις περιβαλόντος, ὀρμήσας ὁμόσε καὶ μάχην συνάψας, ἐκράτησε μὲν τῶν πρεσβευτῶν, ἔλαβε δὲ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν. [9.10] ὠθομένῳ δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἄλπεις Κάσσιος ὁ τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας στρατηγὸς ἔχων μυρίους ἀπήντησε, καὶ γενομένης μάχης κρατηθεὶς καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν, μόλις αὐτὸς ἐξέφυγε.

[10]

[10.1] Ταῦθ' ἡ βουλή πυθομένη, τοὺς μὲν ὑπάτους πρὸς ὀργὴν ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, Κράσσον δὲ τοῦ πολέμου στρατηγὸν εἶλετο, καὶ πολλοὶ διὰ δόξαν αὐτῷ καὶ φιλίαν [10.2] συνεστράτευον τῶν ἐπιφανῶν. αὐτὸς μὲν οὖν ὑπέμεινε πρὸ τῆς Πικηίδος, ὡς τὸν Σπάρτακον ἐκεῖ φερόμενον δεξόμενος, Μόμμιον δὲ πρεσβευτὴν ἄγοντα δύο τάγματα κύκλῳ περιέπεμψεν, ἔπεσθαι κελεύσας τοῖς πολεμίοις, [10.3] μὴ συμπλέκεσθαι δὲ μηδ' ἀψιμαχεῖν. ὁ δ' ἅμα τῷ πρῶτον ἐπ' ἐλπίδος γενέσθαι μάχην θέμενος, ἠττήθη, καὶ πολλοὶ μὲν ἔπεσον, πολλοὶ δ' ἄνευ τῶν ὄπλων φεύγοντες ἐσώ[10.4]θησαν. ὁ δὲ Κράσσος αὐτὸν τε τὸν Μόμμιον ἐδέξατο τραχέως, καὶ τοὺς στρατιώτας ὀπλιζῶν αὔθις, ἐγγυητὰς ἦται τῶν ὄπλων ὅτι φυλάξουσιν, πεντακοσίους δὲ τοὺς πρώτους καὶ μάλιστα [τούς] τρέσαντας εἰς πεντήκοντα διανείμας δεκάδας, ἀφ' ἐκάστης ἀπέκτεινεν ἓνα τὸν κλήρω λαχόντα, πάτριόν τι τοῦτο διὰ πολλῶν χρόνων κόλασμα τοῖς στρα[10.5]τιώταις ἐπαγαγών. καὶ γὰρ αἰσχύνῃ τοῦ θανάτου τῷ τρόπῳ πρόσεστι, καὶ δρᾶται πολλὰ φρικώδη καὶ σκυθρωπὰ περὶ τὴν κόλασιν, ἀπάντων θεωμένων. οὕτω δ' ἐπιστρέ[10.6]ψας τοὺς ἄνδρας ἦγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὁ δὲ Σπάρτακος ὑπεξεχώρει διὰ Λευκανίας πρὸς τὴν θάλασσαν. ἐν δὲ τῷ πορθμῷ ληστρίσι Κιλίσσαις περιτυχῶν, ὥρμησεν ἄψασθαι Σικελίας καὶ δισχίλιους ἄνδρας ἐμβαλὼν εἰς τὴν νῆσον αὔθις ἐκζωπυρῆσαι τὸν δουλικὸν ἐκεῖ πόλεμον, οὕτω πολὺν χρόνον ἀπεσβηκότα καὶ μικρῶν πάλιν ὑπεκκαυμά[10.7]των δεόμενον. ὁμολογήσαντες δ' οἱ Κίλικες αὐτῷ καὶ δῶρα λαβόντες, ἐξηπάτησαν καὶ ἀπέπλευσαν. οὕτω δὲ πάλιν ἀπὸ θαλάσσης ἀναζεύξας, ἐκάθισε τὸν στρατὸν εἰς τὴν Ῥηγίνων χερρόνησον. ἐπελθὼν δ' ὁ Κράσσος καὶ τοῦ τόπου τὴν φύσιν ἰδὼν ὑφηγουμένην τὸ δέον, ὥρμησεν

ἀποτειχίσαι τὸν ἰσθμὸν, ἅμα καὶ τὴν σχολὴν τῶν στρα[10.8]τιωτῶν ὑφαιρῶν καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν πολεμίων. μέγα μὲν οὖν ἦν καὶ χαλεπὸν τὸ ἔργον, ἦνυσε δὲ καὶ κατειργάσατο παρὰ δόξαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τάφρον ἐμβαλὼν ἐκ θαλάσσης εἰς θάλασσαν διὰ τοῦ ἀύχενος σταδίων τριακοσίων, εὗρος δὲ καὶ βάθος ἴσον πεντεκαίδεκα ποδῶν· ὑπὲρ δὲ τῆς τάφρου τεῖχος ἔστησεν ὕψει καὶ ῥώμῃ θαυμαστόν. [10.9] ὣν ὁ Σπάρτακος ἡμέλει καὶ κατεφρόνει τὸ πρῶτον· ὡς δὲ τῆς λείας ὑπολειπούσης προΐεναι βουλόμενος συνεῖδε τὸν ἀποτειχισμὸν, καὶ λαμβάνειν οὐδὲν ἦν ἐκ τῆς χερρόνησου, νύκτα νιφετώδη καὶ πνεῦμα χειμέριον παραφυλάξας, ἔχωσε τῆς τάφρου μέρος οὐ πολὺ γῆ καὶ ὕλη καὶ κλάδοις δένδρων, ὥστε τῆς στρατιᾶς περαιῶσαι τὸ τρίτον.

[11]

[11.1] Ἐφοβήθη μὲν οὖν ὁ Κράσσος, μὴ λάβοι τις ὁρμὴ τὸν Σπάρτακον ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν, ἐθάρῃρησε δὲ πολλῶν ἐκ διαφορᾶς ἀποστάντων αὐτοῦ καὶ στρατοπεδευσασμένων καθ' αὐτοὺς ἐπὶ Λευκανίδος λίμνης, ἣν φασὶ τρέπεσθαι διὰ χρόνου γινομένην γλυκεῖαν, εἴτ' αὖθις [11.2] ἄλμυρὰν καὶ ἄποτον. τούτοις ἐπελθὼν ὁ Κράσσος ἐξέωσε μὲν ἀπὸ τῆς λίμνης ἅπαντας, ἀφηρέθη δὲ τὸν φόνον καὶ τὴν δίωξιν αὐτῶν, ἐπιφανέντος ὀξέως τοῦ Σπαρτάκου καὶ τὴν [11.3] φυγὴν ἐπιστήσαντος. γεγραφὼς δὲ τῇ βουλῇ πρότερον ὡς χρῆ καὶ Λεύκολλον ἐκ Θράκης καλεῖν καὶ Πομπήιον ἐξ Ἰβηρίας, μετενόει καὶ πρὶν ἥκειν ἐκείνους ἔσπευδε διαπράξασθαι τὸν πόλεμον, εἰδὼς ὅτι τοῦ προσγενομένου [11.4] καὶ βοηθήσαντος, οὐκ αὐτοῦ, τὸ κατόρθωμα δόξει. πρῶτον μὲν οὖν διαγνοὺς τοῖς ἀφεστῶσι καὶ κατ' ἰδίαν στρατευομένοις, ὣν ἀφηγοῦντο [[Βίοι Παράλληλοι/Κράσσος#p[Γάϊος] | [Γάϊος]]] Γαννίκιος καὶ Κάστος, ἐπιθέσθαι, λόφον τινὰ προκαταληψομένους ἄνδρας ἐξα[11.5]κισχιλίου ἀπέστειλε, λανθάνειν πειρᾶσθαι κελεύσας. οἱ δ' ἐπειρῶντο μὲν τὴν αἴσθησιν ἀποκρύπτειν, τὰ κράνη καταμπέχοντες, ὀφθέντες δ' ὑπὸ δουρῶν γυναικῶν προθυομένων τοῖς πολεμίοις ἐκινδύνευσαν, εἰ μὴ Κράσσος ὀξέως ἐπιφανεῖς μάχην ἔθετο πασῶν καρτερωτάτην, ἐν ἣ τριακοσίους ἐπὶ δισχιλίους καὶ μυρίους καταβαλὼν, δύο μόνους εὔρε κατὰ νώτου τετρωμένους, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐστῶτες ἐν τάξει καὶ μαχόμενοι τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέθανον. [11.6] Σπαρτάκῳ δὲ μετὰ τὴν τούτων ἦτταν ἀναχωροῦντι πρὸς τὰ ὄρη τὰ Πετηλῖνα Κόιντος τῶν περὶ Κράσσον ἡγεμόνων καὶ Σκρόφας ὁ ταμίαις ἐξαπτόμενοι παρηκολούθουν. ἐπιστρέψαντος δὲ γίνεται φυγὴ μεγάλη τῶν Ῥωμαίων, καὶ μόλις τρωθέντα τὸν ταμίαν ἀρπάσαντες ἀπεσώθησαν. [11.7] Τοῦτο τὸν Σπάρτακον ἀπώλεσε τὸ κατόρθωμα, φρονήματος ἐπιγενομένου τοῖς δραπεταῖς. οὐκέτι γὰρ ἤξιον φυγομαχεῖν οὐδ' ἐπείθοντο τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλ'

ἤδη καθ' ὁδὸν ὄντας ἐν τοῖς ὄπλοις περισχόντες ἠνάγκασαν αὐθις ὀπίσω διὰ τῆς Λευκανίας ἄγειν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, εἰς [11.8] ταῦτο τῷ Κράσσῳ σπεύδοντες. ἤδη γὰρ ὁ Πομπηῖος προσιῶν ἀπηγγέλλετο, καὶ διαρχαιρεσιάζοντες ἦσαν οὐκ ὀλίγοι τὴν νίκην ἐκείνῳ τοῦ πολέμου προσήκειν· ἐλθόντα γὰρ εὐθύς μαχεῖσθαι καὶ καταλύσειν τὸν πόλεμον. ἐπειγόμενος οὖν διαγωνίσασθαι καὶ παραστρατοπεδεύσας τοῖς πολεμίοις, ὤρυττε τάφρον, πρὸς ἣν ἐκπηδῶντες οἱ δοῦλοι προσεμάχοντο τοῖς ἐργαζομένοις. αἰεὶ δὲ πλειόνων ἐκατέρωθεν ἐκβοηθούντων, ὁρῶν τὴν ἀνάγκην ὁ Σπάρτακος [11.9] ἅπαν παρέταξε τὸ στράτευμα, καὶ πρῶτον μὲν τοῦ ἵππου προσαχθέντος αὐτῷ, σπασάμενος τὸ ξίφος καὶ εἰπὼν, ὅτι νικῶν μὲν ἔξει πολλοὺς ἵππους καὶ καλοὺς τοὺς τῶν πολεμίων, ἠτῶμενος δ' οὐ δεῖται, κατέσφαξε τὸν ἵππον· ἔπειτα πρὸς Κράσσον αὐτὸν ὠθούμενος διὰ πολλῶν ὄπλων καὶ τραυμάτων, ἐκείνου μὲν οὐκ ἔτυχεν, ἑκατοντάρχας [11.10] δὲ δύο συμπεσόντας ἀνεῖλε. τέλος δὲ φευγόντων τῶν περὶ αὐτόν, αὐτὸς ἐστώς καὶ κυκλωθεὶς ὑπὸ πολλῶν, ἀμυνόμενος κατεκόπη. Κράσσου δὲ τῆς τύχῃ χρησαμένου καὶ στρατηγήσαντος ἄριστα καὶ τὸ σῶμα τῷ κινδύνῳ παρασχόντος, ὅμως οὐ διέφυγε τὸ κατόρθωμα τὴν Πομπηίου δόξαν. [11.11] οἱ γὰρ διαπεσόντες ἐκ τῆς μάχης πεντακισχίλιοι περιπεσόντες αὐτῷ διεφθάρησαν, ὥστε καὶ γράψαι πρὸς τὴν σύγκλητον, ὅτι μάχῃ μὲν τοὺς δραπέτας φανερᾷ Κράσσος νενίκηκεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου τὴν ρίζαν ἀνήρηκε. Πομπηῖος μὲν οὖν ἀπὸ Σερτωρίου καὶ Ἰβηρίας ἐπιφανῶς ἐθριάμβευσε, Κράσσος δὲ τὸν μὲν μέγαν θρίαμβον οὐδ' αὐτὸς αἰτεῖν ἐπεχείρησεν, ἐδόκει δὲ καὶ τὸν πεζόν, οὐδὲν δὲ καλούμενον, ἀγεννῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπὶ δουλικῷ πολέμῳ θριαμβεύειν. τί δ' οὗτος ἐκείνου διαφέρει, καὶ περὶ τῆς κλήσεως, ἐν τῷ Μαρκέλλου βίῳ γέγραπται.

[12]

[12.1] Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Πομπηίου αὐτόθεν ἐπὶ τὴν ὑπατείαν καλουμένου, ἐλπίδας ἔχων ὁ Κράσσος συνάρξειν, [12.2] ὅμως οὐκ ὤκνησε τοῦ Πομπηίου δεηθῆναι. δεξάμενος δὲ τὴν χρεῖαν ἀσμένως ἐκείνος -- ἐπεθύμει γὰρ ἀμῶς γέ πως αἰεὶ χάριτός τινος ὀφειλέτην λαβεῖν τὸν Κράσσον --, ἐσπούδασε προθύμως, καὶ τέλος εἶπεν ἐκκλησιάζων, ὡς οὐκ ἐλάττονα περὶ τοῦ συνάρχοντος ἔξει χάριν ἢ περὶ τῆς [12.3] ἀρχῆς. οὐ μὴν ἔμειναν ἐπὶ ταύτης τῆς φιλοφροσύνης εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάντες, ἀλλ' ὀλίγου δεῖν περὶ πάντων διαφερόμενοι καὶ πάντα δυσκολαίνοντες ἀλλήλοις καὶ φιλονικοῦντες, ἀπολίτευτον καὶ ἄπρακτον αὐτοῖς τὴν ὑπατείαν ἐποίησαν, πλὴν ὅτι Κράσσος Ἡρακλεῖ μεγάλην θυσίαν ποιησάμενος, εἰστίασε τὸν δῆμον ἀπὸ μυρίων τραπεζῶν καὶ σῖτον ἐπεμέτρησεν εἰς τρίμηνον. [12.4] Ἦδη δὲ τῆς ἀρχῆς

αὐτοῖς τελευτώσης, ἔτυχον μὲν ἐκκλησιάζοντες, ἀνὴρ δὲ τις οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἰππεὺς Ῥωμαίων, ἀγροῖκος δὲ τῷ βίῳ καὶ ἰδιώτης, ὀνόματι Γάιος Αὐρήλιος, ἀναβάς ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ προελθὼν, ὄψιν διηγείτο κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ γενομένην. "ὁ γὰρ Ζεὺς" ἔφη "μοι φανεῖς προσέταξεν εἰς κοινὸν εἰπεῖν, ὅπως μὴ περιίδητε τοὺς ὑπάτους πρότερον ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ [12.5] φίλους γενέσθαι." ταῦτα λέγοντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ δήμου διαλλάττεσθαι κελεύοντος, ὁ μὲν Πομπήιος ἡσυχίαν ἤγεν ἐστῶς, ὁ δὲ Κράσσος ἐμβαλὼν τὴν δεξιὰν αὐτῷ πρότερος, "οὐδέν" εἶπεν "ᾧ ἄνδρες πολῖται πράττειν οἶομαι ταπεινὸν οὐδ' ἀνάξιον ἐμαυτοῦ, καταρχόμενος εὐνοίας καὶ φιλίας πρὸς Πομπήιον, ὃν ὑμεῖς μήπω γενειῶντα Μέγαν ἀνηγορεύσατε καὶ μήπω μετέχοντι βουλῆς ἐψηφίσασθε θρίαμβον."

[13]

[13.1] Ἡ μὲν οὖν ὑπατεία τοῦ Κράσσου ταῦτ' ἔσχεν ἄξια μνήμης, ἣ δὲ τιμητεία παντάπασιν ἀτελής καὶ ἄπρακτος αὐτῷ διήλθεν -- οὔτε γὰρ βουλῆς ἐξέτασιν οὔθ' ἰππέων ἐπίσκεψιν οὔτ' ἀποτίμησιν πολιτῶν ἐποίησατο -- , καίτοι συνάρχοντα Ῥωμαίων ἔχοντι τὸν πρατότατον Λουτάτιον [13.2] Κάτλον. ἀλλὰ φασιν ἐπὶ δεινὸν ὀρμήσαντι τῷ Κράσσῳ πολίτευμα καὶ βίαιον, Αἴγυπτον ποιεῖν ὑποτελῆ Ῥωμαίοις, ἀντιβῆναι τὸν Κάτλον ἐρρώμένως, ἐκ δὲ τούτου γενομένης διαφορᾶς, ἐκόντας ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν. [13.3] Ἐν δὲ τοῖς περὶ Κατιλίαν πράγμασι μεγάλοις καὶ μικροῦ δεήσασιν ἀνατρέψαι τὴν Ῥώμην ἠψατο μὲν τις ὑπόνοια τοῦ Κράσσου, καὶ προσῆλθεν ἄνθρωπος ὀνομάζων [13.4] ἀπὸ τῆς συνωμοσίας, οὐδεὶς δ' ἐπίστευσεν. ὅμως δ' ὁ Κικέρων ἐν τινι λόγῳ φανερός ἐστι καὶ Κράσσῳ καὶ Καίσαρι τὴν αἰτίαν προστριβόμενος. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐξεδόθη μετὰ τὴν ἀμφοῖν τελευτὴν, ἐν δὲ τῷ Περὶ τῆς ὑπατείας ὁ Κικέρων νύκτωρ φησὶ τὸν Κράσσον ἀφικέσθαι πρὸς αὐτόν, ἐπιστολὴν κομίζοντα <τὰ> περὶ τὸν Κατιλίαν ἐξηγουμένην ὡς ἤδη βεβαιοῦντα τὴν συνωμοσίαν. [13.5] ὁ δ' οὖν Κράσσος ἀεὶ μὲν ἐμίσει τὸν Κικέρωνα διὰ τοῦτο, τοῦ δὲ βλάπτειν ἀναφανδὸν ἐμποδῶν εἶχε τὸν υἱόν. ὁ γὰρ Πούπλιος ὢν φιλόλογος καὶ φιλομαθῆς ἐξήρητο τοῦ Κικέρωνος, ὥστε καὶ συμμεταβαλεῖν αὐτῷ τὴν ἐσθῆτα κρινομένῳ καὶ τοὺς ἄλλους νέους ταῦτο ποιοῦντας παρασχεῖν. τέλος δὲ τὸν πατέρα πείσας φίλον ἐποίησεν.

[14]

[14.1] Ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας, παρασκευαζόμενος ὑπατεῖαν μετέναι, καὶ Κράσσον ὀρῶν καὶ Πομπήιον αὔθις ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀλλήλους ὄντας, οὔτε θατέρου δεθηθεὶς ἐβούλετο λαβεῖν ἐχθρὸν τὸν ἕτερον, οὔτε μηδετέρου συνεργοῦντος ἠλιζε κατορθώσιν. [14.2] ἔπραττεν οὖν

διαλλαγὰς αὐτοῖς προσκείμενος ἀεὶ καὶ διδάσκων, ὡς καταλύοντες ἀλλήλους αὐξοῦσι Κικέρωνα καὶ Κάτλου καὶ Κάτωνα, ὧν οὐδεὶς λόγος, ἂν ἐκεῖνοι συνενγκόντες εἰς ταῦτό τὰς φιλίας καὶ τὰς ἐταιρείας ἐνὶ [14.3] κράτει καὶ μιᾷ γνώμῃ τὴν πόλιν ἄγωσι. πείσας δὲ καὶ διαλλάξας συνήγαγε, καὶ συνέστησεν ἐκ τῶν τριῶν ἰσχὺν ἄμαχον, ἧ̃ κατέλυσε Ῥωμαίων τὴν τε βουλήν καὶ τὸν δῆμον, οὐκ ἐκείνους δι' ἀλλήλων μείζονα, ἀλλὰ δι' ἐκείνων [14.4] μέγιστον ἑαυτὸν ἀπεργασάμενος. εὐθύς μὲν γὰρ ἄρθεις ὑπ' ἀμφοτέρων ὕπατος ἀπεδείχθη λαμπρῶς, ὑπατεύοντι δ' αὐτῷ μεγάλων ψηφισάμενοι στρατευμάτων ἡγεμονίαν καὶ Γαλατίαν ἐγχειρίσαντες, ὥσπερ εἰς ἀκρόπολιν κατέστησαν, οἰόμενοι καθ' ἡσυχίαν νεμήσεσθαι τὰ λοιπὰ πρὸς [14.5] ἀλλήλους ἐκείνῳ βεβαιοῦντες ἦν ἔλαχεν ἀρχήν. Πομπήιος μὲν οὖν ὑπὸ φιλαρχίας ἀμέτρου ταῦτ' ἔπραττε, τῶν δὲ Κράσσου νοσημάτων τὸ ἀρχαῖον, ἡ φιλοπλουτία, καινὸν ἔρωτα προσλαβοῦσα καὶ ζῆλον ἐπὶ ταῖς Καίσαρος ἀριστείαις τροπαίων καὶ θριάμβων, οἷς γε μόνοις ἐλαττοῦσθαι προὔχοντα τοῖς ἄλλοις ἑαυτὸν, οὐκ ἀνῆκεν οὐδ' ἐλώφησε, πρὶν εἰς ὄλεθρον ἀκλεῖν καὶ δημοσίας συμφορὰς τελευ[14.6]τῆσαι. Καίσαρος γὰρ εἰς Λοῦκαν πόλιν ἐκ Γαλατίας καταβάντος, ἄλλοι τε πολλοὶ Ῥωμαίων ἀφίκοντο, καὶ Πομπήιος καὶ Κράσσος ἰδίᾳ συγγενόμενοι πρὸς αὐτὸν ἔγνωσαν ἐγκρατέστερον ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων καὶ πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοῖς ποιεῖσθαι τὴν ἡγεμονίαν, Καίσαρος μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις μένοντος, ἄλλας δ' ἐπαρχίας καὶ στρατεύ[14.7]ματα Πομπηίου καὶ Κράσσου λαβόντων. ἐπὶ ταῦτα δ' ὁδὸς ἦν μία δευτέρας ὑπατείας αἰτίας, ἦν μετιόντων ἐκείνων ἔδει συμπράττειν Καίσαρα, τοῖς τε φίλοις γράφοντα καὶ τῶν στρατιωτῶν πέμποντα πολλοὺς ἀρχαιρεσιάζοντας.

[15]

[15.1] Ἐπὶ τούτοις οἱ περὶ Κράσσον εἰς Ῥώμην ἐπανελθόντες εὐθύς ἦσαν ὑποπτοὶ, καὶ πολὺς ἐχώρει διὰ πάντων [15.2] λόγος, οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγονέναι τὴν σύνοδον αὐτῶν. ἐν δὲ τῇ βουλῇ Μαρκελλίνου καὶ Δομίτιου Πομπηίου ἐρωτῶντων εἰ μέτεισιν ὑπατείαν, ἀπεκρίνατο τυχὸν μὲν μετιέναι, τυχὸν δὲ μὴ μετιέναι, καὶ πάλιν ἐρωτώμενος ἔφη μετιέναι [15.3] τοῖς δικαίοις πολίταις, μὴ μετιέναι δὲ τοῖς ἀδίκοις. τούτου δὲ δόξαντος ὑπερηφάνους ἀποκρίσεις καὶ τετυφωμένας ποιεῖσθαι, μετριώτερον ὁ Κράσσος εἶπεν, εἰ τῇ πόλει συμφέρει, μετιέναι τὴν ἀρχήν, εἰ δὲ μή, παύσεσθαι. διὸ καὶ τινες ἐθάῤῥησαν ὑπατείαν μετελθεῖν, ὧν ἦν καὶ Δομίτιος. [15.4] γενομένων δὲ φανερῶν ἐκείνων ἐν ταῖς παραγγελίαις, οἱ μὲν ἄλλοι δείσαντες ἀπέστησαν, Δομίτιον δὲ Κάτων οἰκεῖον ὄντα καὶ φίλον ἐθάῤῥυεν, ἐγκελευόμενος καὶ παρορμῶν ἔχεσθαι τῆς ἐλπίδος ὡς ὑπερμαχοῦντα τῆς κοινῆς ἐλευθερίας· οὐ γὰρ ὑπατείας Πομπηίου δεῖσθαι καὶ Κράσσον, ἀλλὰ τυραννίδος, οὐδ' ἀρχῆς αἰτησιν, ἀλλ' ἀρπαγὴν

ἐπαρ[15.5]χιῶν καὶ στρατοπέδων εἶναι τὰ πρασσόμενα. ταῦτα δὲ καὶ λέγων οὕτω καὶ φρονῶν ὁ Κάτων μονοῦ βία προῆγεν εἰς ἀγορὰν τὸν Δομίτιον, καὶ συνίσταντο πολλοὶ πρὸς αὐτούς. καὶ τὸ θαυμαζόμενον οὐκ ὀλίγον ἦν· "τί δὴ δευτέρως οὗτοι χρήζουσιν ὑπατείας; τί δὲ πάλιν μετ' ἀλλήλων; τί δ' οὐ μεθ' ἐτέρων; πολλοὶ δ' εἰσὶν ἄνδρες ἡμῖν οὐκ [15.6] ἀνάξιοι δῆπου Κράσσω καὶ Πομπηίῳ συνάρχειν." ἐκ τούτου δείσαντες οἱ περὶ Πομπήιον οὐδενὸς ἀπέιχοντο τῶν ἀκοσμοτάτων καὶ βιαιοτάτων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσι τοῖς ἄλλοις λόχον ὑφέντες τῷ Δομιτίῳ, νυκτὸς ἔτι μετὰ τῶν φίλων κατερχομένῳ, κτείνουσι μὲν τὸν ἀνέχοντα τὸ φῶς πρὸ αὐτοῦ, συντιτρώσκουσι δὲ πολλοὺς, ὧν ἦν καὶ ὁ Κάτων. [15.7] τρεψάμενοι δὲ καὶ κατακλείσαντες εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνους, ἀνηγορεύθησαν ὑπατοὶ, καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον αὐθις ὄπλοις περισχόντες τὸ βῆμα, καὶ τὸν Κάτωνα τῆς ἀγορᾶς ἐκβαλόντες, καὶ τινὰς ὑποστάντας ἀποκτείναντες, Καίσαρι μὲν ἄλλην ἐπέδοσαν πενταετίαν τῆς ἀρχῆς, αὐτοῖς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἐψηφίσαντο Συρίαν καὶ Ἰβηρίας συναμφοτέρας. κληρουμένων δὲ Συρίαν ἔλαχε Κράσσος, τὰ δ' Ἰβηρικὰ Πομπήιος.

[16]

[16.1] Ἦν δ' ἀσπᾶσιος ἅπασιν ὁ κλῆρος. οἷ τε γὰρ πολλοὶ Πομπήιον ἐβούλοντο μὴ μακρὰν εἶναι τῆς πόλεως, καὶ Πομπήιος ἐρῶν τῆς γυναικὸς αὐτόθι τὰ πολλὰ διατρίβειν ἔμελλε, Κράσσος δ' ὑπὸ χαρᾶς εὐθύς <ἄμ'> ἐκπεσόντι τῷ κλήρῳ καταφανῆς ἦν οὐδὲν εὐτύχημα λαμπρότερον ἑαυτῷ γεγονέναι τοῦ παρόντος ἡγούμενος, ὡς μόλις ἐν ἀλλοτρίοις καὶ πολλοῖς ἠσυχίαν ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς συνήθεις πολλὰ κενὰ καὶ μειρακιώδη λέγειν παρ' ἡλικίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ φύσιν, ἥκιστα κομπαστῆς ἢ σοβαρὸς ἐν τῷ βίῳ γεγινώς. [16.2] τότε δ' ἐπηρμένος κομιδῆ καὶ διεφθαρμένος, οὐ Συρίαν οὐδὲ Πάρθους ὄρον ἐποιεῖτο τῆς εὐπραξίας, ἀλλ' ὡς παιδιὰν ἀποφανῶν τὰ Λευκόλλου πρὸς Τιγράνην καὶ Πομπηίου πρὸς Μιθριδάτην, ἄχρι Βακτρῶν καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς ἕξω θαλάσσης ἀνήγεν ἑαυτὸν ταῖς ἐλπίσι. καίτοι τῷ γραφέντι [16.3] περὶ τούτων νόμῳ Παρθικὸς πόλεμος οὐ προσῆν. ἦδεσαν δὲ πάντες, ὅτι πρὸς τοῦτο Κράσσος ἐπτόητο, καὶ Καῖσαρ ἐκ Γαλατίας ἔγραφεν αὐτῷ, τὴν ὁρμὴν ἐπαινῶν [16.4] καὶ παροξύνων ἐπὶ τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δὲ δημαρχῶν Ἀτήιος ἔμελλε πρὸς τὴν ἔξοδον ἐναντιώσεσθαι, καὶ συνίσταντο πολλοὶ χαλεπαίνοντες, εἴ τις ἀνθρώποις οὐδὲν ἀδικοῦσιν, ἀλλ' ἐνσπόνδοις, πολεμήσων ἄπεισι, δείσας ὁ Κράσσος ἐδεήθη Πομπηίου παραγενέσθαι καὶ συμπροπέμψαι. [16.5] μέγα γὰρ ἦν ἐκείνου τὸ πρὸς τὸν ὄχλον ἀξίωμα, καὶ τότε παρεσκευασμένους πολλοὺς ἐνίστασθαι καὶ καταβοᾶν ὀρώμενος πρὸ αὐτοῦ φαιδρῶ τῷ βλέμματι καὶ προσώπῳ κατεπράυνεν ὁ Πομπήιος, ὥσθ'

υπέικειν σιωπῆ δι' αὐ[16.6]τῶν προῖοῦσιν. ὁ δ' Ἀτήιος ἀπαντήσας, πρῶτον μὲν ἀπὸ φωνῆς ἐκώλυε καὶ διεμαρτύρετο μὴ βαδίζειν, ἔπειτα τὸν ὑπρέτην ἐκέλευσεν ἀψάμενον τοῦ σώματος κατέχειν. [16.7]} ἄλλων δὲ δημάρχων οὐκ ἐώντων, ὁ μὲν ὑπρέτης ἀφῆκε τὸν Κράσσον, ὁ δ' Ἀτήιος προδραμῶν ἐπὶ τὴν πύλην ἔθηκεν ἐσχαρίδα καιομένην, καὶ τοῦ Κράσσου γενομένου κατ' αὐτὴν, ἐπιθυμῶν καὶ κατασπένδων ἀρὰς ἐπηρᾶτο δεινὰς μὲν αὐτὰς καὶ φρικώδεις, δεινοὺς δὲ τινὰς θεοὺς καὶ [16.8] ἄλλοκότους ἐπ' αὐταῖς καλῶν καὶ ὀνομάζων. ταύτας φασὶ Ῥωμαῖοι τὰς ἀρὰς ἀποθέτους οὐσας καὶ παλαιὰς τοιαύτην ἔχειν δύναμιν, ὡς περιφεύγειν μηδένα τῶν ἐνσχεθέντων αὐταῖς, κακῶς δὲ πράσσειν καὶ τὸν χρησάμενον, ὅθεν οὐκ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτὰς οὐδ' ὑπὸ πολλῶν ἐγείρεσθαι. καὶ τότε οὖν ἐμέμφοντο τὸν Ἀτήιον, εἰ δι' ἧν ἐχάλεπαινε τῷ Κράσσῳ πόλιν, εἰς αὐτὴν ἀρὰς ἀφῆκε καὶ δεισιδαιμονίαν τοσαύτην.

[17]

[17.1] Ὁ δὲ Κράσσος εἰς Βρεντέσιον ἦλθεν. ἔτι δ' ἀστατούσης χειμῶν τῆς θαλάσσης, οὐ περιέμεινεν, ἀλλ' ἀνήχθη καὶ συχνὰ τῶν πλοίων ἀπέβαλε, τὴν δ' ἄλλην ἀνα[17.2]λαβὼν δύναμιν, ἠπείγετο πεζῆ διὰ Γαλατίας. εὐρῶν δὲ τὸν βασιλέα Δηϊόταρον πάνυ μὲν ὄντα γηραιὸν ἤδη, κτίζοντα δὲ νέαν πόλιν, ἐπέσκωψεν εἰπὼν· "ὦ βασιλεῦ, δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχη." γελάσας δ' ὁ Γαλάτης· "ἀλλ' οὐδ' αὐτός" εἶπεν "ὦ αὐτόκρατορ, ὡς ὀρῶ, πρῶτι [17.3] λίαν ἐπὶ Πάρθους ἐλαύνεις." ἦν δ' ὁ Κράσσος ἐξήκοντα μὲν ἔτη παραλλάττων, πρεσβύτερος δὲ τὴν ὄψιν ἢ καθ' ἡλικίαν. ἀφικόμενον δ' αὐτὸν ἐδέξατο τὰ πράγματα τῆς [17.4] ἐλπίδος ἀξίως τὸ πρῶτον. καὶ γὰρ ἔζησε ῥαδίως τὸν Εὐφράτην καὶ διήγαγε τὸν στρατὸν ἀσφαλῶς, καὶ πόλεις πολλὰς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ κατέσχεν, ἐκουσίως προσθε[17.5]μένας. ἐν μιᾷ δ', ἧς Ἀπολλωνίος τις ἐτυράννει, στρατιωτῶν ἑκατὸν ἀναιρεθέντων, ἐπαγαγὼν τὴν δύναμιν αὐτῇ καὶ κρατήσας, διήρπασε τὰ χρήματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους [17.6] ἀπέδοτο· Ζηνοδοτίαν ἐκάλουον τὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες. ἐπὶ ταύτῃ δ' ἀλούση δεξάμενος αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἀναγορευθῆναι, πολλὴν ὤφλην αἰσχύνην καὶ ταπεινὸς ἐφάνη καὶ περὶ τὰ μείζονα δύσελπις, οὕτω πλεονέκτημα μικρὸν [17.7] ἠγαπηκῶς. ἐμβαλὼν δὲ φρουρὰς ταῖς προσκεχωρηκυῖαις πόλεσιν, ὧν ἀριθμὸς ἦν ἑπτακισχίλιοι πεζοί, χίλιοι δ' ἵππεῖς, ἀνεχώρησεν αὐτός, ἐν Συρίᾳ διαχειμάσων καὶ δεξόμενος αὐτόθι τὸν υἱόν, ἦκοντα παρὰ Καίσαρος ἐκ Γαλατίας, αὐτὸν τε κεκοσμημένον ἀριστείοις καὶ χιλίους [17.8] ἵππεας ἐπιλέκτους ἄγοντα. τοῦτο πρῶτον ἀμαρτεῖν ἔδοξεν ὁ Κράσσος -- μετὰ γε τὴν στρατείαν αὐτὴν -- μέγιστον ἀμάρτημα τῶν γενομένων, ὅτι πρόσω χωρεῖν δέον ἔχεσθαι τε Βαβυλῶνος καὶ Σελευκείας,

δυσμενῶν ἀεὶ Πάρθοις [17.9] πόλεων, χρόνον ἔδωκε τοῖς πολεμίοις παρασκευῆς. ἔπειτα τὰς ἐν Συρίᾳ διατριβὰς ἠτιῶντο, χρηματιστικὰς μᾶλλον οὐσας ἢ στρατηγικὰς· οὐ γὰρ ὄπλων ἀριθμὸν ἐξετάζων οὐδὲ γυμνασιῶν ποιούμενος ἀμίλλας, ἀλλὰ προσόδους πόλεων ἐκλογιζόμενος, καὶ τὰ χρήματα τῆς ἐν Ἱεραπόλει θεοῦ σταθμοῖς καὶ τρυτάναις μεταχειριζόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπιγράφων δὲ καὶ δήμοις καὶ δυνάσταις στρατιωτῶν καταλόγους, εἴτ' ἀνιῆς ἀργύριον διδόντας, ἠδόξει [17.10] καὶ κατεφρονεῖτο. γίνεται δὲ πρῶτον αὐτῷ σημεῖον ἀπὸ τῆς θεοῦ ταύτης, ἦν οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δ' Ἥραν, οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὑγρῶν παρασχοῦσαν αἰτίαν καὶ φύσιν νομίζουσι καὶ τὴν πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν καταδείξασαν. ἐξιόντων γὰρ ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρῶτος ἐσφάλη κατὰ τὰς θύρας ὁ νεανίας Κράσσοις, εἴτ' ἐπ' αὐτῷ περιπεσῶν ὁ πρεσβύτερος.

[18]

[18.1] Ἦδη δὲ τὰς δυνάμεις ἐκ τῶν χειμαδίων συναθροίζοντος αὐτοῦ, πρέσβεις ἀφίκοντο παρ' Ἀρσάκου, βραχύν τινα λόγον κομίζοντες. ἔφασαν γάρ, εἰ μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων ὁ στρατὸς ἀπέσταλται, πόλεμον αὐτοῖς ἄσπονδον εἶναι καὶ ἀδιάλλακτον, εἰ δὲ τῆς πατρίδος ἀκούσης -- ὡς πυνθάνονται -- Κράσσοις ἰδίων ἔνεκα κερδῶν ὄπλα Πάρθοις ἐπενήνοχε καὶ χώραν κατεῖληφε, μετριάξειν Ἀρσάκην καὶ τὸ μὲν Κράσσου γῆρας οἰκίρειν, ἀφιέναι δὲ Ῥωμαίοις τοὺς ἄνδρας, οὓς ἔχει φρουρουμένους μᾶλλον ἢ φρουροῦντας. [18.2] πρὸς ταῦτα Κράσσου κομπάσαντος, ὡς ἐν Σελευκείᾳ δώσει τὰς ἀποκρίσεις, γελάσας ὁ πρεσβύτατος τῶν πρέσβεων Οὐαγίσσης καὶ τῆς χειρὸς ὑπτίας δείξας τὸ μέσον, "ἐντεῦθεν" εἶπεν "ὦ Κράσσε φύσσονται τρίχες πρότερον [18.3] ἢ σὺ ὄψει Σελεύκειαν." οὗτοι μὲν οὖν ἀπήλαυνον ὡς Ὀρώδην βασιλέα, πολεμητέα φράσσοντες, ἐκ δὲ τῶν πόλεων, ἃς ἐφρούρουν Ῥωμαῖοι τῆς Μεσοποταμίας, παραβόλως τινὲς διεκπεσόντες ἄξια φροντίδων ἀπήγγελλον, αὐτόπται μὲν γεγονότες τοῦ τε πλήθους τῶν πολεμίων καὶ τῶν ἀγῶνων οὓς ἠγωνίσαντο προσμαχόμενοι ταῖς πόλεσιν, οἷα δὲ φιλεῖ, πάντα πρὸς τὸ δεινότερον ἐξαγγέλλοντες, ὡς ἄφυκτοι μὲν οἱ ἄνδρες διώκοντες, ἄληπτοι δὲ φεύγοντες, βέλη δὲ πτηνὰ προθέοντα τῆς ὄψεως καί, πρὶν ὀφθῆναι τὸν βάλλοντα, χωροῦντα διὰ τοῦ προστυχόντος, τῶν δὲ καταφράκτων ὄπλων τὰ μὲν διὰ παντὸς ὠθεῖσθαι, τὰ δὲ πρὸς [18.4] μηδὲν ἐνδιδόναι πεποιημένα. ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἀκουόντων τὸ θράσος ὑπήρειπε· πεπεισμένοι γὰρ οὐδὲν Ἀρμενίων διαφέρειν Πάρθους οὐδὲ Καππαδοκῶν, οὓς ἄγων καὶ φέρων Λεύκολλος ἀπέϊπε, καὶ τοῦ πολέμου τὸ χαλεπώτατον ἠγούμενοι μακρὰν ὁδὸν ἔσεσθαι καὶ δίωξιν ἀνθρώπων εἰς χεῖρας οὐκ ἀφιζομένων, παρ' ἐλπίδας ἀγῶνα καὶ κίνδυνον μέγαν προσεδόκων, ὥστε καὶ τῶν ἐν τέλει τινὰς οἶεσθαι

δεινὸν ἐπισχόντα τὸν Κράσσον αὐθις ὑπὲρ τῶν ὄλων γνώμην [18.5] προθέσθαι· τούτων ἦν Κάσσιος ὁ ταμίης· ἡσυχῆ δὲ παρεδήλουν καὶ οἱ μάντιες, ὡς ἀεὶ πονηρὰ σημεῖα καὶ δυσέκθυτα προφαίνοντο τῷ Κράσσῳ διὰ τῶν ἱερῶν· ἀλλ' οὔτε τούτοις προσεῖχεν οὔτε τοῖς ἕτερον τι πλὴν ἐπείγεσθαι παραινοῦσιν.

[19]

[19.1] Οὐχ ἤκιστα δ' αὐτὸν Ἀρταβάζης ὁ Ἀρμενίων βασιλεὺς ἐπέβρωσεν· ἦλθε γὰρ εἰς τὸ στρατόπεδον μεθ' ἑξακισχιλίων ἰππέων· καὶ οὗτοι μὲν ἐλέγοντο φύλακες καὶ προπομποὶ βασιλέως· ἑτέρους δὲ μυρίους ὑπισχεῖτο κατα[19.2]φράκτους καὶ τρισμυρίους πεζοὺς οἰκοσίτους, ἔπειθε δὲ Κράσσον ἐμβαλεῖν δι' Ἀρμενίας εἰς τὴν Παρθίαν· οὐ γὰρ μόνον ἐν ἀφθόνοις τὴν στρατιὰν διάξειν αὐτοῦ παρέχοντος, ἀλλὰ καὶ πορεύεσθαι δι' ἀσφαλείας, ὄρη πολλὰ καὶ λόφους συνεχεῖς καὶ χωρία δύσσιπα πρὸς τὴν ἵππον, ἢ μόνη Πάρ[19.3]θων ἀλκή, προβαλλόμενον· ὁ δὲ τὴν μὲν προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς παρασκευῆς οὐ μετρίως ἠγάπησε, βαδιεῖσθαι δ' ἔφη διὰ Μεσοποταμίας, ὅπου πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Ῥωμαίων ἄνδρας ἀπέλιπεν· ὁ μὲν οὖν Ἀρμένιος ἐπὶ τούτοις ἀπήλαυνε. [19.4] Τῷ δὲ Κράσσῳ διαβιβάζοντι τὴν στρατιὰν κατὰ τὸ Ζεῦγμα πολλοὶ μὲν ὑπερφυεῖς βρονταὶ περιεβρόγγυνοντο, πολλὰ δὲ κατήστραπτεν ἐναντία τῷ στρατῷ, πνεῦμα δὲ νέφει καὶ πρησιτῆρι μεμειγμένον ἐρεῖσαν αὐτοῦ κατὰ τῆς [19.5] σχεδίας ἀνέρρηξε πολλὰ καὶ συνέτριψεν· ἐβλήθη δὲ καὶ κεραυνοῖς δυσὶν ὁ χῶρος οὗ στρατοπεδεύειν ἔμελλεν· ἵππος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἐπιφανῶς κεκοσμημένος βία συνεπιπάσας τὸν ἠνίοχον εἰς τὸ ρεῖθρον ὑποβρύχιος ἠφανίσθη· λέγεται δὲ καὶ τῶν ἀετῶν ὁ πρῶτος ἀρθεῖς ἀπὸ ταυτομάτου [19.6] μεταστραφῆναι· πρὸς δὲ τούτοις συνέπεσε μετὰ τὴν διάβασιν μετρούμενοις τὰ ἐπιτήδεια τοῖς στρατιώταις πρῶτον πάντων δοθῆναι φακοὺς καὶ μάζαν, ἃ νομίζουσι Ῥωμαῖοι πένθημα καὶ προτίθενται τοῖς νεκυσίοις, αὐτοῦ τε Κράσσου δημηγοροῦντος ἐξέπεσε φωνή, δεινῶς συγγέασα [19.7] τὸν στρατόν· ἔφη γὰρ τὸ ζεῦγμα τοῦ ποταμοῦ διαλύειν, ὅπως μηδεὶς αὐτῶν ἐπανεῖλη· καὶ δέον, ὡς ἦσθετο, τοῦ ῥήματος τὴν ἀτοπίαν ἀναλαβεῖν, καὶ διασαφῆσαι πρὸς τοὺς ἀποδελιῶντας τὸ εἰρημένον, ἠμέλησεν ὑπ' αὐθαδείας. [19.8] τέλος δὲ τὸν εἰθισμένον καθαρμὸν ἐσφαγιάζετο, καὶ τὰ σπλάγχνα τοῦ μάντεως αὐτῷ προσδότος ἐξέβαλε τῶν χειρῶν· ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα δυσχεραίνοντας ἰδὼν τοὺς παρόντας, ἐμειδίασε καὶ "τοιούτον" ἔφη "τὸ γῆρας· ἀλλὰ τῶν γ' ὄπλων οὐδὲν ἂν ἐκφύγοι τὰς χεῖρας."

[20]

[20.1] Ἐκ τούτου παρὰ τὸν ποταμὸν ἐξήλαυνεν, ἑπτὰ μὲν ἔχων ὀπλιτῶν τάγματα καὶ τετρακισχιλίων ὀλίγον ἀποδέοντας ἵππεῖς, ψιλοὺς δὲ τοῖς ἵππεῦσι παραπλησίους. [20.2] τῶν δὲ προδρομῶν τινὲς ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπανελθόντες, ἠγγελλον ἀνθρώπων μὲν ἔρημον εἶναι τὴν χώραν, ἵππων δ' ἐντετυχηκέναι πολλῶν ἴχνεσιν, οἷον ἐκ μεταβολῆς [20.3] ὀπίσω διωκομένων. ὄθεν αὐτὸς τε Κράσσος ἔτι μᾶλλον εὐέλπις ἦν, καὶ τοῖς στρατιώταις παντάπασι τῶν Πάρθων παρέστη καταφρονεῖν, ὡς οὐκ ἀφιζομένων εἰς χεῖρας. [20.4] ὅμως δ' οἱ περὶ Κάσσιον αὐθις διελέγοντο τῷ Κράσσῳ, καὶ παρήνουν μάλιστα μὲν ἐν πόλει τινὶ τῶν φρουρουμένων ἀναλαβεῖν τὴν δύναμιν, ἄχρι οὗ τι πύθηται περὶ τῶν πολεμίων βέβαιον· εἰ δὲ μὴ, χωρεῖν ἐπὶ Σελευκείας παρὰ τὸν ποταμὸν· εὐπορίαν γὰρ τὰ σιτηγὰ τῆς ἀγορᾶς παρέξειν, ἅμα συγκαταίροντα πρὸς τὸ στρατόπεδον, καὶ φύλακα τοῦ μὴ κυκλωθῆναι τὸν ποταμὸν ἔχοντας, ἀπ' ἴσης αἰεὶ πρὸς ἐναντίους μαχεῖσθαι τοὺς πολεμίους.

[21]

[21.1] Ταῦτα τοῦ Κράσσου διασκοποῦντος ἔτι καὶ βουλευομένου, παραγίνεται φύλαρχος Ἀράβων Ἄβγαρος ὄνομα, δολερὸς καὶ παλίμβολος ἀνὴρ καὶ πάντων ὅσα συνήνεγκεν εἰς ὄλεθρον ἡ τύχη κακὰ μέγιστον αὐτοῖς καὶ τελει[21.2]ότατον γενόμενος. τοῦτον δ' ἤδεσαν ἔνιοι τῶν Πομπηίῳ συνεστρατευμένων ἀπολαύσαντά τι τῆς ἐκείνου φιλανθρωπίας καὶ δόξαντα φιλωρῶμαιον εἶναι· τότε δ' ὑφέϊτο τῷ Κράσσῳ μετὰ γνώμης τῶν βασιλέως στρατηγῶν, εἰ δύναίτο παρατρέψας αὐτὸν ἀπωτάτῳ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ὑπωρειῶν εἰς πεδίον ἐκβαλεῖν ἀχανὲς καὶ περιελαυνόμε[21.3]νον. πάντα γὰρ διενοοῦντο μᾶλλον ἢ κατὰ στόμα συμφέρεσθαι Ῥωμαίοις. ἐλθὼν οὖν πρὸς τὸν Κράσσον ὁ Ἄβγαρος -- ἦν δὲ καὶ πιθανὸς εἰπεῖν --, Πομπηίον μὲν ὡς εὐεργέτην ἐπῆνει, Κράσσον δὲ τῆς δυνάμεως μακαρίσας ἐμέμφετο τῆς διατριβῆς, μέλλοντα καὶ παρασκευαζόμενον, ὥσπερ ὄπλων αὐτῷ δεῖσον καὶ χειρῶν, οὐ ποδῶν τῶν ταχίστων ἐπ' ἀνθρώπους οἱ πάλαι ζητοῦσιν ἀρπάσαντες τὰ τιμιώτατα τῶν χρημάτων καὶ σωμάτων εἰς Σκύθας ἢ Ὑρκα[21.4]νοὺς ἀναπτέσθαι. "καίτοι μάχεσθαι μέλλοντά σ'" ἔφη "σπεύδειν ἔδει, πρὶν ἅπασαν ἐν ταύτῳ γενέσθαι τὴν δύναμιν ἀναθαῦρῆσαντος βασιλέως· ἐπεὶ νῦν γε Σουρήνας ὑμῖν προβέβληται καὶ Σιλάκης, ἐφ' αὐτοὺς ἀναδεξάμενοι τὴν δίωξιν, ὁ δ' οὐδαμῆ φανερός ἐστι." [21.5] Ταῦτα δ' ἦν ψευδῆ πάντα. διχῆ γὰρ εὐθύς Ὀρώδης διελὼν τὴν δύναμιν, αὐτὸς μὲν Ἀρμενίαν ἐπόρθει τινύμενος Ἀρταβάζην, Σουρήναν δ' ἀφῆκεν ἐπὶ Ῥωμαίους, οὐχ ὑπερφροσύνη χρώμενος ὡς ἔνιοί φασιν -- οὐ γὰρ ἦν τοῦ αὐτοῦ, Κράσσον μὲν ἀπαξιοῦν ἀνταγωνιστήν, ἄνδρα Ῥωμαίων πρῶτον, Ἀρταβάζην δὲ προσπολεμεῖν καὶ τὰς Ἀρμενίων ἐπιόντα κώμας ἐξαιρεῖν --, ἀλλὰ καὶ πάνυ

μοι δοκεῖ καταδείσας τὸν κίνδυνον, αὐτὸς μὲν ἐφεδρεύειν καὶ καταδοκεῖν τὸ μέλλον, Σουρήναν δὲ προκαθεῖναι, πειρα[21.6]σόμενον ἄλλως καὶ περιέλξοντα τοὺς πολεμίους. οὐδὲ γὰρ ἦν τῶν τυχόντων ὁ Σουρήνας, ἀλλὰ πλουτῶ μὲν καὶ γένει καὶ δόξῃ μετὰ βασιλέα δεύτερος, ἀνδρεία δὲ καὶ δεινότητι τῶν καθ' αὐτὸν ἐν Πάρθοις πρῶτος, ἔτι δὲ μεγέθει καὶ [21.7] κάλλει σώματος ὡς οὐδεὶς ἕτερος. ἐξήλαυσε δὲ καθ' ἑαυτὸν αἰεὶ χιλίαις σκευοφορούμενος καμήλοις, καὶ διακοσίας ἀπήνας ἐπήγετο παλλακίδων, ἵππεῖς δὲ κατάφρακτοι χίλιοι, πλειονες δὲ τῶν κούφων παρέπεμπον, εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας ἵππεῖς ὁμοῦ πελάτας τε καὶ δούλους μυρίων οὐκ [21.8] ἀποδέοντας. καὶ κατὰ γένος μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκέκτητο βασιλεῖ γινομένῳ Πάρθων ἐπιτιθέναι τὸ διάδημα πρῶτος, Ὀρώδην δὲ τοῦτον αὐτὸς ἐξεληλαμένον εἰς Πάρθους κατήγαγε, καὶ Σελεύκειαν αὐτῷ τὴν μεγάλην εἶλε, πρῶτος ἐπιβάς τοῦ τείχους καὶ τρεψάμενος ἰδίᾳ χειρὶ τοὺς ἀντι[21.9]στάντας. οὐπω δὲ γεγωνῶς ἔτη τριάκοντα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, εὐβουλίας καὶ συνέσεως δόξαν εἶχε μεγίστην, οἷς οὐχ ἦκιστα καὶ τὸν Κράσσον ἔσφηλε, διὰ θράσος καὶ φρόνημα πρῶτον, εἴθ' ὑπὸ δέους καὶ συμφορῶν ταῖς ἀπάταις εὐχείρων γενόμενον.

[22]

[22.1] Τότε δ' οὖν ὁ Ἄβγαρος ὡς ἔπεισεν αὐτόν, ἀποσπάσας τοῦ ποταμοῦ διὰ μέσων ἦγε τῶν πεδίων ὁδὸν ἐπιεικῆ καὶ κούφην τὸ πρῶτον, εἶτα μοχθηρὰν, ἄμμου βαθείας ὑποδεχομένης καὶ πεδίων ἀδένδρων καὶ ἀνύδρων καὶ πρὸς οὐδὲν οὐδαμῆ πέρας ἐφικτὸν αἰσθήσει παυομένων, ὥστε μὴ μόνον διψεῖ καὶ χαλεπότητι τῆς πορείας ἀπαγορεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὄψεως ἀπαραμύθητον ἀθυμίαν παρέχειν, οὐ φυτὸν ὀρώσιν, οὐ ρεῖθρον, οὐ προβολὴν ὄρους καθιέντος, οὐ πῶαν βλαστάνουσαν, ἀλλ' ἀτεχνῶς πελάγιόν τι [22.2] χεῦμα θινῶν ἐρήμων περιεῖχε τὸν στρατόν. ἦν μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τούτων ὁ δόλος ὑποπτος· ἐπειδὴ δὲ καὶ παρ' Ἀρταβάζου τοῦ Ἀρμενίου παρῆσαν ἄγγελοι, φράζοντες ὡς πολλῶ συνέχοιτο πολέμῳ ῥυέντος ἐπ' αὐτὸν Ὀρώδου, καὶ πέμπειν μὲν ἐκείνῳ βοήθειαν οὐ δύναται, παραινεῖ δὲ Κράσσω, μάλιστα μὲν ἐκτραπέσθαι καὶ γενόμενον μετ' Ἀρμενίων ὁμοῦ διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν Ὀρώδην, εἰ δὲ μή, καὶ πορεύεσθαι καὶ στρατοπεδεύειν αἰεὶ τὰ ἱππασίμα φεύγοντα καὶ προσχωροῦντα τοῖς ὀρεινοῖς, Κράσσος μὲν οὐδὲν ἀντιγράψας ὑπ' ὀργῆς καὶ σκαιότητος ἀπεκρίνατο, νῦν μὲν Ἀρμενιοὶς μὴ σχολάζειν, αὐθις δ' ἀφίξεσθαι δίκην [22.3] ἐπιθήσων Ἀρταβάζῃ τῆς προδοσίας. οἱ δὲ περὶ Κάσσιον αὐθις ἠγανάκτουν, καὶ Κράσσον μὲν ἀχθόμενον αὐτοῖς ἐπαύσαντο νουθετοῦντες, ἰδίᾳ δὲ τὸν Ἄβγαρον ἐλοιδόρουν· "τίς σε δαίμων πονηρός, ὃ κακίστε ἀνθρώπων, ἦγαγε πρὸς ἡμᾶς; τίσι δὲ φαρμάκοις ἢ γοητείαις ἔπεισας

Κράσσον εἰς ἐρημίαν ἀχανῆ καὶ βύθιον ἐκχέαντα τὴν στρατιάν ὁδεύειν ὁδοῦς Νομάδι ληστάρῃ μᾶλλον ἢ Ῥωμαίων αὐτοῦ[22.4]κράτορι προσηκούσας;" ὁ δ' Ἄβγαρος, ἀνὴρ ὦν ποικίλος, ἐκείνους μὲν ὑποπίπτων ἐθάῤῥυνε καὶ παρεκάλει μικρὸν ἐπικαρτερῆσαι, τοὺς δὲ στρατιώτας ἅμα συμπαραθέων καὶ παραβοηθῶν ἐπέσκωπτε μετὰ γέλωτος· "ὕμεῖς δὲ διὰ Καμπανίας ὁδεύειν οἴεσθε, κρήνας καὶ νάματα καὶ σκιάς καὶ λουτρὰ δηλαδὴ συνεχῆ καὶ πανδοκεῖα ποθοῦντες; οὐ μέμνησθε τὴν Ἀράβων καὶ Ἀσσυρίων μεθορίαν διεξιόν[22.5]τες;" οὕτω μὲν ὁ Ἄβγαρος διεπαιδαγώγησε τοὺς Ῥωμαίους, καὶ πρὶν ἢ γενέσθαι φανερός ἐξαπατῶν, ἀφίππευσεν, οὐ λαθὼν τὸν Κράσσον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πείσας, ὡς ὑπεργάσεται καὶ διαταράξει τὰ τῶν πολεμίων.

[23]

[23.1] Λέγεται δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸν Κράσσον οὐχ, ὥσπερ ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων στρατηγόν, ἐν φοινικίδι προελθεῖν, ἀλλ' ἐν ἱματίῳ μέλανι, καὶ τοῦτο μὲν εὐθύς ἀλλάξαι συμφρονήσαντα, τῶν δὲ σημαιῶν ἐνίας μόλις ὥσπερ [23.2] πεπηγυίας πολλὰ παθόντας ἀνελέσθαι τοὺς φέροντας. ὦν ὁ Κράσσος καταγελῶν ἐπετάχυνε τὴν πορείαν, προσβιαζόμενος ἀκολουθεῖν τὴν φάλαγγα τοῖς ἵππεῦσι, πρὶν γε δὴ τῶν ἐπὶ κατασκοπὴν ἀποσταλέντων ὀλίγοι προσελάσαντες ἀπήγγειλαν ἀπολωλέναι τοὺς ἄλλους ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτοὺς δὲ μόλις ἐκφυγεῖν, ἐπιέναι δὲ μαχουμέ[23.3]νους πλήθει πολλῶ καὶ θάρσει τοὺς ἄνδρας. ἅπαντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν, ὁ δὲ Κράσσος ἐξεπλάγη παντάπασι καὶ διὰ σπουδῆς οὐ πάνυ καθεστηκῶς παρέταπτε, πρῶτον μὲν, ὡς οἱ περὶ Κάσσιον ἠξίουσαν, ἀραιὰν τὴν φάλαγγα τῶν ὀπλιτῶν ἐπὶ πλεῖστον ἀνάγων τοῦ πεδίου πρὸς τὰς κυκλώσεις, τοὺς δ' ἵππεῖς διανεμῶν τοῖς κέρασιν· ἔπειτα μετέδοξε, καὶ συναγαγὼν ἀμφίστομον ἐποίησε καὶ βαθὺ πλινθίον, εἰς δώδεκα σπεῖρας προερχομένης τῶν [23.4] πλευρῶν ἐκάστης. παρὰ δὲ σπεῖραν ἴλην ἵππέων ἔταξεν, ὡς μὴδὲν ἔχοι μέρος ἐνδεῆς ἱππικῆς βοηθείας, ἀλλὰ πανταχόθεν ὁμαλῶς προσφέροιτο πεφραγμένος. τῶν δὲ κεράτων τὸ μὲν Κασσίῳ, τὸ δὲ τῷ νέῳ Κράσσῳ παρέδωκεν, [23.5] αὐτὸς δ' εἰς μέσον κατέστη. καὶ προάγοντες οὕτως ἐπὶ ρεῖθρον ἦλθον ὃ καλεῖται Βάλισσος, οὐ πολὺ μὲν ἄλλως οὐδ' ἄφθονον, ἀσμένοις δὲ τότε τοῖς στρατιώταις φανέν ἐν αὐχμῶ καὶ καύματι καὶ παρὰ τὴν ἄλλην ἐπίπονον καὶ [23.6] ἄνυδρον πορείαν. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ὦντο δεῖν ἐνταῦθα καταυλισμένους καὶ νυκτερεύσαντας, καὶ πυθομένους ἐφ' ὅσον οἶόν τε πλῆθος καὶ τάξι τῶν πολεμίων, ἅμ' ἡμέρᾳ χωρεῖν ἐπ' αὐτούς· Κράσσος δὲ τῷ παιδί καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἵππεῦσιν ἐγκελευόμενος ἄγειν καὶ συνάπτειν ἐπαρθεῖς, ἐκέλευσεν ἐστῶτας ἐν τάξει φαγεῖν [23.7] καὶ πιεῖν τοὺς δεομένους. καὶ πρὶν ἢ τοῦτο διὰ πάντων γενέσθαι καλῶς, ἦγεν οὐ σχέδη

οὐδ' ὡς ἐπὶ μάχῃ διαναπαύων, ἀλλ' ὀξεία καὶ συντόνω χρώμενος τῇ πορείᾳ, μέχρι οὗ κατώφθησαν οἱ πολέμιοι, παρὰ δόξαν οὔτε πολλοὶ [23.8] φανέντες οὔτε σοβαροὶ τοῖς Ῥωμαίοις. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ὑπέστειλε τοῖς προτάκτοις ὁ Σουρήνας, τὴν δὲ λαμπρότητα κατέκρυπτε τῶν ὄπλων, ἱμάτια καὶ διφθέρας προίσχεσθαι κελεύσας. ὡς δ' ἐγγὺς ἐγένοντο καὶ σημεῖον ἦρθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, πρῶτον μὲν ἐνεπίμπλατο [23.9] φθογγῆς βαρείας καὶ βρόμου φρικώδους τὸ πεδίον. Πάρθοι γὰρ οὐ κέρασιν οὐδὲ σάλπιγγιν ἐποτρύνουσιν ἑαυτοὺς εἰς μάχην, ἀλλὰ ρόπτρα βυρσοπαγῆ καὶ κοῖλα περιτείναντες ἡχείοις χαλοῖς ἅμα πολλαχόθεν ἐπίδουποῦσι, τὰ δὲ φθέγγεται βύθιον τι καὶ δεινόν, ὠρυγῆ θηριώδει καὶ τραχύτητι βροντῆς μεμειγμένον, εὖ πως συνεωρακότες ὅτι τῶν αἰσθητηρίων ἡ ἀκοὴ ταρακτικώτατόν ἐστι τῆς ψυχῆς καὶ τὰ περὶ ταύτην πάθη τάχιστα κινεῖ καὶ μάλιστα πάντων ἐξίστησι τὴν διάνοιαν.

[24]

[24.1] Ἐκπεπληγμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων δέει διὰ τὸν ἦχον, ἐξάιφνης τὰ προκαλύμματα τῶν ὄπλων καταβαλόντες, ὤφθησαν αὐτοὶ τε φλογοειδεῖς κράνεσι καὶ θώραξι, τοῦ Μαργιανοῦ σιδήρου στίλβοντος ὀξύ καὶ περιλαμπές, οἱ θ' ἵπποι καταπεφραγμένοι χαλοῖς καὶ σιδηροῖς σκεπάσμασι, μέγιστος δ' ὁ Σουρήνας καὶ κάλλιστος αὐτός, τῇ δὲ κατ' ἀνδρείαν δόξῃ τὴν θηλύτητα τοῦ κάλλους οὐκ ἔοικώς, ἀλλὰ μηδικώτερον ἐσκευασμένος ἐντρίμμασι προσώπου καὶ κόμης διακρίσει, τῶν ἄλλων Πάρθων ἔτι Σκυθικῶς [24.2] ἐπὶ τὸ φοβερόν τῷ ἀνασίλλῳ κομώντων. πρῶτον μὲν οὖν διεννοοῦντο τοῖς κοντοῖς εἰσελαύνοντες ὡθεῖν καὶ βιάζεσθαι τοὺς προτάκτους· ὡς δ' ἑώρων τὸ τε βάθος τοῦ συνασπισμοῦ καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸ μόνιμον καὶ παρεστηκός, ἀνῆγον ὀπίσω, καὶ σκίδνασθαι δοκοῦντες ἅμα καὶ διαλύειν τὴν τάξιν, ἐλάνθανον ἐν κύκλῳ περιβάλλοντες τὸ [24.3] πλινθίον αὐτῶν. Κράσσου δὲ τοὺς ψιλοὺς ἐκδραμεῖν κελεύσαντος, οὗτοι μὲν οὐ πολὺ προῆλθον, ἀλλὰ πολλοῖς τοξεύμασιν ἐντυχόντες, ταχὺ συμπαρέντες αὐθις ἐνεδύοντο τοῖς ὀπλίταις, καὶ παρεῖχον ἀκοσμίας ἀρχὴν καὶ δέους ὀρῶσι τὴν ρύμην τῶν ὀιστῶν καὶ τὸν τόνον, ὄπλα τε ῥηγνύντων καὶ διὰ παντός φερομένων ὁμοίως ἀντιτύπου καὶ μαλακοῦ [24.4] στεγάσματος. οἱ δὲ Πάρθοι διαστάντες ἐκ μήκους ἤρξαντο τοξεύειν ἅμα πανταχόθεν, οὐ τὴν ἀκριβῆ τοξείαν -- ἡ γὰρ συνέχεια καὶ πυκνότης τῶν Ῥωμαίων οὐδὲ τῷ βουλομένῳ διαμαρτάνειν ἀνδρὸς παρεῖχεν --, εὐτόνους δὲ τὰς πληγὰς καὶ βιαίους διδόντες ἀπὸ τόξων κραταιῶν καὶ μεγάλων καὶ τῇ σκολιότητι τῆς καμπῆς τὸ βέλος ἠναγκασμένον [24.5] ἀποστελλόντων. ἦν οὖν αὐτόθεν ἤδη μοχθηρὰ τὰ Ῥωμαίων· καὶ γὰρ μένοντες ἐν τάξει συνετιτρώσκοντο, καὶ χωρεῖν ὁμόσε πειρώμενοι, τοῦ μὲν ποιεῖν ἴσον ἀπεῖχον, ὁμοίως δ' ἔπασχον· ὑπέφευγον γὰρ ἅμα βάλλοντες οἱ Πάρθοι, καὶ

τοῦτο κράτιστα ποιούσι μετὰ Σκύθας, καὶ σοφώτατόν ἐστιν ἀμυνομένους ἐπὶ τῷ σώζεσθαι τῆς φυγῆς ἀφαιρεῖν τὸ αἰσχρόν.

[25]

[25.1] Ἄχρι μὲν οὖν ἤλπιζον αὐτοὺς ἐκχεαμένους τὰ βέλη σχήσεσθαι μάχης ἢ συνάψειν εἰς χεῖρας, ἐκαρτέρουν· ὡς δ' ἔγνωσαν ὅτι πολλαὶ κάμηλοι παρεστᾶσι τοξευμάτων πλήρεις, ἀφ' ὧν περιελαύνοντες οἱ πρῶτοι λαμβάνουσιν, οὐδὲν πέρας ὁρῶν ὁ Κράσσος ἠθύμει, καὶ σκοπεῖν ἐκέλευεν, ἀγγέλους πέμπσας πρὸς τὸν υἱόν, ὅπως προσμεῖξαι βιάσαιτο τοῖς ἐναντίοις πρὶν ἢ κυκλωθῆναι· μάλιστα γὰρ ἐκείνῳ προσέκειντο καὶ περιίππευον τὸ κέρασ ὡς κατὰ [25.2] νώτου γενησόμενοι. λαβὼν οὖν ὁ νεανίας ἵππεῖς τε χιλίους καὶ τριακοσίους, ὧν οἱ χίλιοι παρὰ Καίσαρος ἦσαν, καὶ τοξότας πεντακοσίους καὶ τῶν ἔγγιστα θυρεαφόρων ὀκτὼ [25.3] σπεῖρας, συνήγαγεν εἰς ἐμβολήν. τῶν δὲ Πάρθων οἱ περιελαύνοντες, εἴτε τέλμασιν ἐντυχόντες, ὡς ἔνοιό φασι, εἴτε λαβεῖν τὸν Κράσσον ἀπωτάτω τοῦ πατρὸς στρατηγοῦντες, ὁπίσω στρέψαντες ἀπεδίωκον. ὁ δ' ἐμβόησας ὡς οὐ μένουσιν οἱ ἄνδρες ἤλαυνε, καὶ σὺν αὐτῷ Κησωρῖνός τε καὶ Μεγάβακχος, ὁ μὲν εὐψυχία καὶ ῥώμῃ διαφέρων, Κησωρῖνος δὲ καὶ βουλευτικὸν ἔχων ἀξίωμα καὶ δεινὸς εἶπεῖν, [25.4] ἐταῖροι δὲ Κράσσου καὶ παραπλήσιοι καθ' ἡλικίαν. ἐπισπομένων δὲ τῶν ἵππέων οὐδὲ τὸ πεζὸν ἀπελείπετο προθυμία καὶ χαρᾶ τῆς ἐλπίδος· νικᾶν γὰρ ὤοντο καὶ διώκειν, ἄχρι οὗ πολὺ προελθόντες ἦσθοντο τὴν ἀπάτην, μεταβαλλομένων ἅμα τῶν φεύγειν δοκούντων καὶ πλειόνων ἄλλων ἐπιφερομένων. ἐνταῦθα δ' ἔστησαν, οἰόμενοι συνάψειν [25.5] αὐτοῖς εἰς χεῖρας ὀλίγοις οὔσι τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ τοὺς καταφράκτους προτάξαντες ἐναντίους τοῖς Ῥωμαίοις, τὴν δ' ἄλλην ἵππον ἄτακτον περὶ αὐτοὺς ἐλαύνοντες καὶ συνταράσσοντες τὸ πεδίον, ἀνίστασαν ἐκ βυθοῦ θῖνας ἄμμου, κονιορτὸν ἐπαγούσας ἄπλετον, ὡς μήτε διορᾶν ῥαδίως μήτε φθέγγεσθαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰλουμένους δ' ἐν ὀλίγῳ καὶ συμπίπτοντας ἀλλήλοις, βάλλεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν οὐ ῥαδίον οὐδ' ὄξυν θάνατον, ἀλλ' ὑπὸ σπασμοῦ καὶ ὀδύνης δυσανασχετοῦντας καὶ κυλινδουμένους περὶ τοῖς ὀστοῖς ἐναποθραύειν τοῖς τραύμασι, βία τε πειρωμένους ἐξέλκειν ἠγκιστρωμένας ἀκίδας καὶ δεδουκυίας διὰ φλεβῶν καὶ νεύρων, προσαναρρήγγυναι καὶ λυμαίνεσθαι σφᾶς αὐ[25.6]τούς. οὕτω δὲ πολλῶν ἀποθνησκόντων, ἄπρακτοι καὶ οἱ ζῶντες ἦσαν πρὸς ἀλκήν, καὶ τοῦ Ποπλίου παρακαλοῦντος ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κατάφρακτον, ἐπεδείκνυσαν ἑαυτῶν χεῖράς τε θυρεοῖς προσπεπερονημένας καὶ πόδας διαμπᾶξ προσεληλαμένους πρὸς τοῦδαφος, ὥστε καὶ πρὸς φυγὴν [25.7] ἀμηχάνους εἶναι καὶ πρὸς ἄμυναν. αὐτὸς οὖν τοὺς ἵππεῖς παρορμήσας, προσέβαλε μὲν ἐρῶμένως καὶ συνῆψε

τοῖς ἀνδράσιν, ἦν δ' ἄνισος ἐν τε ταῖς πληγαῖς καὶ τῷ φυλάσσεσθαι, παίων μὲν ἀσθενέσι καὶ μικροῖς δορατίοις θώρακας ὠμοβύρσους ἢ σιδηροῦς, παϊόμενος δὲ κοντοῖς εἰς εὐσταλῆ καὶ γυμνὰ σώματα τῶν Γαλατῶν· τούτοις γὰρ ἐθάρρει μάλιστα, καὶ μετὰ τούτων ἔργα θαυμαστά διεπράττετο. [25.8] τῶν τε γὰρ κοντῶν ἐπελαμβάνοντο, καὶ συμπλεκόμενοι τοὺς ἀνδρας ἀπὸ τῶν ἵππων ἐώθουν, τῆ βαρύτητι τοῦ ὀπλισμοῦ δυσκινήτους ὄντας, πολλοὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν ἀπολείποντες ἵππους καὶ ὑποδύομενοι τοῖς ἐκείνων ἔτυπτον εἰς τὰς γαστέρας· οἱ δ' ἀνεσκίρτων ὑπ' ὀδύνης, καὶ συμπατοῦντες ἐν ταύτῳ τοὺς ἐπιβάτας καὶ τοὺς πολεμίους ἀνα[25.9]πεφυρμένους, ἀπέθνησκον. ἐπίεξε δὲ τοὺς Γαλάτας μάλιστα τό τε θάλλπος καὶ τὸ δίψος, ἀμφοτέρων ἀήθεις ὄντας, καὶ τῶν ἵππων ἀπολώλεισαν οἱ πλεῖστοι πρὸς ἐναντίους ἐλαυνόμενοι τοὺς κοντούς. ἐβιάσθησαν οὖν ἀναχωρῆσαι πρὸς τοὺς ὀπίστας, ἔχοντες τὸν Πόπλιον ὑπὸ τραυμάτων ἤδη κακῶς [25.10] διακειμένον. ἰδόντες δὲ θῖνα βουνώδη πλησίον, ἐχώρουν ἐπ' αὐτήν, καὶ τοὺς μὲν ἵππους ἐν μέσῳ κατέδησαν, ἔξωθεν δὲ τοῖς θυρεοῖς συγκλείσαντες, ῥῶντο ῥῶον ἀμυνεῖ[25.11]σθαι τοὺς βαρβάρους. ἀπέβαινε δὲ τούναντίον· ἐν μὲν γὰρ τῷ ὀμαλῷ τοῖς ὀπισθεν ἀμῶς γέ πως οἱ πρότακτοι παρέχουσι ῥαστώνην, ἐκεῖ δ' ἄλλον ὑπὲρ ἄλλου διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἀνέχοντος τοῦ χωρίου καὶ μᾶλλον αἰεὶ τοὺς κατόπιν ἐξείροντος, οὐδὲν ἦν τὸ διαφεῦγον, ἀλλ' ἐβάλλοντο πάντες ὀμαλῶς, ὀδυρόμενοι τὴν ἀκλεῆ καὶ ἄπρακτον αὐτῶν τελευτήν. [25.12] Ἦσαν δὲ περὶ τὸν Πόπλιον ἄνδρες Ἕλληνες δύο τῶν αὐτόθι, κατοικοῦντες ἐν Κάρραις, Ἰερώνυμος καὶ Νικόμαχος· οὗτοι συνέπειθον αὐτὸν ὑπεξελεθεῖν μετ' αὐτῶν καὶ διαφυγεῖν εἰς Ἴχνας, πόλιν ἠρημένην τὰ Ῥωμαίων [25.13] καὶ οὐ μακρὰν οὔσαν. ὁ δὲ φήσας οὐδένα δεινὸν οὕτως ἔσσεσθαι θάνατον, ὃν φοβηθεὶς Πόπλιος ἀπολείψει τοὺς ἀπολλυμένους δι' αὐτόν, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε σῶζεσθαι καὶ δεξιωσάμενος ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ τῆ χειρὶ χρήσασθαι μὴ δυνάμενος -- διελήλατο γὰρ βέλει -- τὸν ὑπασπιστήν [25.14] ἐκέλευσε πατάξει τῷ ξίφει παρασχῶν τὸ πλευρόν. ὁμοίως δὲ καὶ Κηνσωρῖνον ἀποθανεῖν λέγουσι· Μεγάβακχος δ' αὐτὸς ἑαυτὸν διεχρήσατο καὶ τῶν ἄλλων οἱ δοκιμώτατοι. τοὺς δ' ὑπολελειμμένους ἀναβαίνοντες οἱ Πάρθοι τοῖς κοντοῖς διήλαυον μαχομένους· ζῶντας δ' οὐ πλείους φασὶν ἀλῶναι πεντακοσίων. τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν περὶ τὸν Πόπλιον ἀποκόψαντες, ἤλαυον εὐθύς ἐπὶ τὸν Κράσσον.

[26]

[26.1] Εἶχε δὲ τὰ κατ' αὐτὸν οὕτως. ὡς ἐκέλευσε τὸν υἱὸν ἐμβαλεῖν τοῖς Πάρθοις καὶ τις ἠγγελεν αὐτῷ μακρὰν τροπὴν εἶναι καὶ δίωξιν ἰσχυρὰν τῶν πολεμίων, ἐώρα δὲ καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν οὐκέτι προσκειμένους ὁμοίως -- ἐκεῖ

γὰρ ἐρρύησαν οἱ πλεῖστοι -- , μικρὸν ἀνεθάρρησε, καὶ συναγαγὼν ὑπέστειλε χωρίους προσάντεσι τὸν στρατόν, αὐτίκα [26.2] προσδοκῶν τὸν υἱὸν ἐπανήξειν ἀπὸ τῆς διώξεως. τῶν δὲ πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ Ποπλίου πρὸς αὐτόν, ὡς ἐκινδύνευεν, οἱ μὲν πρῶτοι διεφθάρησαν ἐμπεσόντες εἰς τοὺς βαρβάρους, οἱ δ' ὕστεροι μόνις διαφυγόντες ἀπήγγειλαν οἴχεσθαι τὸν Πόπλιον, εἰ μὴ ταχεῖα καὶ πολλή βοήθεια [26.3] παρ' ἐκείνου γένοιτο. τὸν δὲ Κράσσον ἅμα πολλὰ πάθη κατέσχε, καὶ λογισμῶ μὲν οὐδὲν ἔτι τῶν πραγμάτων ἑώρα, φόβῳ δὲ περὶ τοῦ σύμπαντος ἅμα καὶ πόθῳ τοῦ παιδὸς ἐλκόμενος βοηθεῖν ἢ μὴ βοηθεῖν, τέλος ὥρμησε προά[26.4]γειν τὴν δύναμιν. ἐν τούτῳ δ' οἱ πολέμιοι προσεφέροντο κραυγῇ καὶ παιᾶνι φοβερώτεροι, καὶ πολλὰ τῶν τυμπάνων αὖθις περιεμυκᾶτο τοὺς Ῥωμαίους, ἐτέρας μάχης ἀρχὴν προσδοκῶντας. οἱ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ποπλίου κομίζοντες ὑπὲρ αἰχμῆς ἀναπεπηγῦϊαν ἐγγὺς προσελάσαντες ἀνέδειξαν, ὕβρει πυνθανόμενοι τοκέας αὐτοῦ καὶ γένος· οὐ γὰρ δὴ πρέπειν γε Κράσσου πατρὸς ἀνανδροτάτου καὶ κακίστου γενναῖον οὕτω παῖδα καὶ λαμπρὸν ἀρετῇ γενέ[26.5]σθαι. τοῦτο τὸ θέαμα Ῥωμαίων ὑπὲρ ἅπαντα τὰ ἄλλα δεινὰ τὰς ψυχὰς κατέκλασε καὶ παρέλυσεν, οὐ θυμοῦ πρὸς ἄμυναν, ὡσπερ ἦν εἰκός, ἀλλὰ φρίκης καὶ τρόμου πᾶσιν [26.6] ἐγγενομένου. καίτοι τόν γε Κράσσον αὐτόν αὐτοῦ λαμπρότατον ἐν τῷ τότε πάθει φανῆναι λέγουσιν· ἐβόα γὰρ ἐπιὼν τὰς τάξεις· "ἐμὸν ὦ Ῥωμαῖοι τοῦτο τὸ πάθος ἴδιόν ἐστιν· ἢ δὲ μεγάλη δόξα καὶ τύχη τῆς Ῥώμης ἐν ὑμῖν [26.7] ἔστηκε σωζομένοις ἄθραυστος καὶ ἀήττητος. εἰ δὲ καὶ ἐμοῦ τις οἶκος ἀφρηρημένου παιῖδα πάντων ἄριστον, ἐπιδείξασθε τοῦτον ὀργῇ τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους. ἀφέλεσθε τὴν χαρὰν αὐτῶν, τιμωρήσασθε τὴν ὠμότητα, μὴ καταπλαγῆτε τοῖς γεγενημένοις. <ἐπ>εἰ δεῖ τι καὶ παθεῖν [26.8] <τούς> μεγάλων ἐφιεμένους. οὐδὲ Λεύκολλος Τιγράνην ἀναιμωτῆ καθεῖλεν, οὐδὲ Σκιπίων Ἀντίοχον, χιλίας δὲ ναῦς οἱ παλαιοὶ περὶ Σικελίαν ἀπώλεσαν, ἐν δ' Ἰταλίᾳ πολλοὺς αὐτοκράτορας καὶ στρατηγούς, ὧν οὐδεὶς προητηθεὶς [26.9] ἐκώλυσε αὐτοὺς κρατῆσαι τῶν νενικηκότων. οὐ γὰρ εὐτυχία τὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ τλημοσύνη καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ χωρούντων, εἰς τοσοῦτο προῆλθε δυνάμεως."

[27]

[27.1] Τοιαῦτα λέγων καὶ παραθαρσύνων ὁ Κράσσος οὐ πολλοὺς ἑώρα προθύμως ὑπακούοντας, ἀλλὰ καὶ συναλαλάξαι κελεύσας ἤλεγξε τοῦ στρατοῦ τὴν κατήφειαν, ἀσθενῆ καὶ ὀλίγην καὶ ἀνώμαλον κραυγὴν ποιήσαντος· ἢ δὲ παρὰ [27.2] τῶν βαρβάρων λαμπρὰ καὶ θρασεῖα κατεῖχε. τραπομένων δὲ πρὸς ἔργον, οἱ μὲν ἵπποται πλάγιοι περιελαύνοντες ἐτόξευον, αὐτοὶ δὲ τοῖς κοντοῖς οἱ πρότακτοι χρώμενοι, συνέστελλον εἰς ὀλίγον τοὺς

Ῥωμαίους, πλὴν ὅσοι τὸν ὑπὸ τῶν τοξευμάτων φεύγοντες θάνατον ἀπετόλμων παραβόλως εἰς αὐτούς φέρεσθαι, μικρὰ μὲν βλάπτοντες, ὄξέως δὲ θνήσκοντες ὑπὸ τραυμάτων μεγάλων καὶ καιρίων, παχὺν ἐπωθούντων τῷ σιδήρῳ τὸν κοντόν, ¶ τοὺς ἵππους, πολλάκις δὲ καὶ διὰ δυοῖν ἀνδρῶν ὑπὸ ῥύμης διαπορευόμενον. οὕτω δὲ διαγωνισάμενοι, νυκτὸς ἐπιούσης ἀπηλλάγησαν, εἰπόντες ὅτι Κράσσω χαρίζονται νύκτα μίαν ἀποθρηνησάμενοι τὸν υἱόν, ἦν ἄρα μὴ βέλτιον ὑπὲρ αὐτοῦ σκεψάμενος ἐλθεῖν μᾶλλον ἐθελήσῃ πρὸς Ἀρσάκην ἢ κομίσθῃ. οὗτοι μὲν οὖν ἐπαυλισάμενοι πλησίον ἐν ἐλπίσι μεγάλας ἦσαν· νύξ δὲ χαλεπὴ τοὺς Ῥωμαίους κατελάμβανεν, οὕτε ταφῆς τῶν κειμένων οὐτε θεραπείας τῶν τετρωμένων καὶ ψυχορράγουντων ποιουμένους λόγον, ἐκάστου δ' [27.5] ἑαυτὸν ἀποκλαίοντος. ἀνέκφυκτα γὰρ ἐφαίνετο, τὴν θ' ἡμέραν αὐτοῦ προσμείνασι, καὶ νύκτωρ εἰς πεδῖον ἀχανὲς ἐμβαλοῦσιν, οἳ τε τραυματῖα πολλὴν ἀπορίαν παρεῖχον, καὶ κομίζειν, ἐμποδῶν τῷ τάχει τῆς φυγῆς ἐσόμενοι, καὶ [27.6] ἀπολείπειν, βοῆ τὴν ἀπόδρασιν ἐξαγγελοῦντες. τοῦ δὲ Κράσσου, καίπερ αἴτιον ἀπάντων νομίζοντες, ἐπόθουν ὅμως τὴν τ' ὄψιν καὶ τὴν φωνήν. ὁ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐγκεκαλυμμένος ὑπὸ σκότος ἔκειτο, παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τύχης, τοῖς δ' εὖ φρονοῦσιν ἀβουλίας καὶ φιλοτιμίας, δι' ἣν οὐκ ἠγάπα πρῶτος ὢν καὶ μέγιστος ἐν μυριάσιν ἀνθρώπων τσαύταις, ἀλλ' ὅτι δυοῖν μόνον ἀνδρῶν ὕστερος [27.7] ἐκρίνετο, τοῦ παντὸς ἀποδεῖν ἐνόμιζε. τότε δ' οὖν αὐτὸν Ὀκτάβιος θ' ὁ πρεσβευτῆς καὶ Κάσσιος ἀνίστασαν καὶ παρεθάρρυνον. ὡς δ' ἀπηγορεύκει παντάπασιν, αὐτοὶ συγκαλέσαντες ἑκατοντάρχας καὶ λοχαγούς, ὡς ἔδοξε βουλευομένοις μὴ μένειν, ἀνίστασαν τὸν στρατὸν ἄνευ σάλπιγγος καὶ δι' ἡσυχίας τὸ πρῶτον, εἴτ' αἰσθομένων ὡς ἀπολείποντο τῶν ἀδυνάτων, ἀκοσμία δεινὴ καὶ σύγχυσις μετ' [27.8] οἰμωγῆς καὶ βοῆς τὸ στρατόπεδον κατεῖχεν. ἐκ τούτου δὲ ταραχὴ καὶ πτοία προϊόντας αὐτούς ὑπελάμβανεν, ὡς ἐπιφερομένων τῶν πολεμίων, καὶ πολλάκις μὲν ἐκτρεπόμενοι, πολλάκις δ' εἰς τάξιν καθιστάμενοι, τῶν τε τραυματιῶν ὅσοι παρηκολούθουν τοὺς μὲν ἀναλαμβάνοντες, τοὺς δ' ἀποτιθέμενοι, διατριβὴν εἶχον, πλὴν τριακοσίων ἰπέων οὓς Ἐγνάτιος ἔχων προσέμειξε ταῖς Κάρραις περὶ [27.9] μέσας νύκτας, φθηνξάμενος δὲ Ῥωμαῖστί τοῖς τειχοφυλακοῦσιν, ὡς ὑπήκουσαν, ἐκέλευε Κοπωνίῳ τῷ ἄρχοντι φράζειν, ὅτι μάχη γέγονε μεγάλη Κράσσω πρὸς Πάρθους, ἄλλο δ' οὐδὲν εἰπὼν οὐδ' αὐτὸν ὅστις ἦν, ἀπῆλαυνεν ἐπὶ τὸ Ζεῦγμα, καὶ διέσωσε μὲν τοὺς σὺν αὐτῷ, κακῶς δ' [27.10] ἤκουσε καταλιπὼν τὸν στρατηγόν. οὐ μὴν ἀλλ' ὠνήσῃ γε τὸν Κράσσον ἢ προσριφεῖσα τότε τῷ Κοπωνίῳ φωνή· συμφρονήσας γὰρ ὅτι χρηστὸν οὐδὲν ἀγγέλλειν ἔχοντός ἐστι τὸ τάχος καὶ τὸ συγκεχυμένον τοῦ λόγου, παρήγγειλεν εὐθύς ἐξοπλίζεσθαι τοὺς στρατιώτας, καὶ ἅμα τῷ πρῶτον αἰσθέσθαι τὸν Κράσσον ἐν ὁδῷ

γεγεννημένον, ἀπαντήσας ἀνελάμβανε καὶ παρέπεμπε τὴν στρατιὰν εἰς τὴν πόλιν.

[28]

[28.1] Οἱ δὲ Πάρθοι νυκτὸς μὲν αἰσθόμενοι τὴν ἀπόδρασιν οὐκ ἐδίωκον, ἅμα δ' ἡμέρα τοὺς μὲν ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ καταλειφθέντας οὐ μείους τετρακισχιλίων ἐπελθόντες ἀπέσφαξαν, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ πλανωμένους πολλοὺς ἵππα[28.2]σάμενοι συνέλαβον. τέσσαρας δ' ὁμοῦ σπείρας, ἃς ἔτι νυκτὸς ἀπεῤῥήξε Βαργοντήιος ὁ πρεσβευτής, ἐκπεσούσας τῆς ὁδοῦ περισχόντες ἐν τισι στενοῖς, διέφθειραν ἀμυνομένας πλὴν ἀνδρῶν εἴκοσι. τούτους δὲ γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν ὠθομένους δι' αὐτῶν θαυμάσαντες, εἶξαν καὶ διέσχον ἀπιοῦσι [28.3] βάδην εἰς τὰς Κάρρας. τῷ δὲ Σουρήνα προσέπεσε ψευδῆς λόγος ἐκπεφευγέναι Κράσσον μετὰ τῶν ἀρίστων, τὸ δ' εἰς Κάρρας συνεῤῥυηκὸς ὄχλον εἶναι σύμμεικτον οὐκ ἀξίων [28.4] σπουδῆς ἀνθρώπων. οἰόμενος οὖν ἀποβεβληκέναι τὸ τῆς νίκης τέλος, ἔτι δ' ἀμφιδοξῶν καὶ μαθεῖν βουλόμενος τὸ ἀληθές, ὅπως ἢ προσμένων ἐνταῦθα πολιορκίῃ Κράσσον ἢ διώκοι χαίρειν ἑάσας Καρρήνους, ὑποπέμπει τινὰ τῶν παρ' αὐτῷ διγλώσσων πρὸς τὰ τεῖχη, κελεύσας ἰέντα Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον καλεῖν Κράσσον αὐτὸν ἢ Κάσσιον, ὡς Σουρήνα διὰ λόγων θέλοντος αὐτοῖς [[[Βίοι Παράλληλοι/Κράσσος#ρ[συγ]|[συγ]]]]γενέσθαι. [28.5] ταῦτα τοῦ διγλώσσου φράσαντος ὡς ἀπηγγέλη τοῖς περὶ Κράσσον, ἐδέχοντο τὰς προκλήσεις, καὶ μετὰ μικρὸν ἦκον ἀπὸ τῶν βαρβάρων Ἄραβες, οἱ Κράσσον εὔ καὶ Κάσσιον ἀπ' ὄψεως ἐγνώριζον, ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρὸ τῆς μάχης [28.6] γεγονότες. οὗτοι τὸν Κάσσιον ἰδόντες ἐπὶ τοῦ τείχους, ἔλεγον ὅτι Σουρήνας σπένδεται καὶ δίδωσιν αὐτοῖς φίλους οὔσι βασιλέως σῶζεσθαι, Μεσοποταμίαν ἐκλιποῦσι· τοῦτο γὰρ ὄραν λυσιτελὲς ἀμφοτέροις πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης. [28.7] δεξαμένου δὲ τοῦ Κασίου, καὶ τόπον ὀρισθῆναι καὶ χρόνον ἀξιοῦντος ἐν ᾧ συνίασι Σουρήνας καὶ Κράσσος, οὕτω φάμενοι ποιήσιν ἀπήλαυον.

[29]

[29.1] Ἦσθεις οὖν ὁ Σουρήνας ἐπὶ τῷ τοὺς ἀνδρας ἐνέχεσθαι τῇ πολιορκίᾳ, μεθ' ἡμέραν ἐπῆγε τοὺς Πάρθους, πολλὰ καθυβρίζοντας καὶ κελεύοντας, εἰ βούλονται τυχεῖν σπονδῶν Ῥωμαῖοι, Κράσσον ἐγχειρίσαι σφίσι καὶ Κάσσιον [29.2] δεδεμένους. οἱ δ' ἤχοντο μὲν ἠπατημένοι, μακρὰς δὲ καὶ κενὰς τὰς ἀπ' Ἀρμενίων ἐλπίδας καταβάλλειν τῷ Κράσσω φράσαντες, εἶχοντο δρασμοῦ. καὶ τοῦτ' ἔδει μηδένα πρὸ καιροῦ Καρρήνων πυθέσθαι· πυνθάνεται δ' ὁ πάντων ἀπιστότατος Ἀνδρόμαχος, ὑπὸ Κράσσου καὶ τοῦτο [29.3] πιστευθεὶς καὶ τῆς ὁδοῦ τὴν ἡγεμονίαν. οὐδὲν οὖν ἔλαθε τοὺς Πάρθους, ἐξαγγέλλοντος

τοῦ Ἀνδρομάχου καθ' ἕκαστον. ἐπεὶ δὲ νυκτομαχεῖν οὐ πάτριον αὐτοῖς ἐστὶν οὐδὲ ῥάδιον, ἐξῆι δὲ νυκτὸς ὁ Κράσσος, ὅπως μὴ πολὺ καθυστερήσῃσι τῆ διώξει στρατηγῶν ὁ Ἀνδρόμαχος ἄλλοτ' ἄλλας ὁδοὺς ὑψηγεῖτο, καὶ τέλος ἐξέτρεψεν εἰς ἔλη βαθέα καὶ χωρία τάφρων μεστὰ τὴν πορείαν, χαλεπὴν καὶ πολυ[29.4]πλανῆ γινομένην τοῖς ἐπισπομένοις. ἐγένοντο δὲ τινες, οἳ μὴδὲν ὑγιᾶς <φρονοῦντα> τὸν Ἀνδρόμαχον στρέφειν καὶ περιελίττειν εἰκάσαντες οὐκ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ Κάσσιος μὲν ἐπανῆλθεν εἰς Κάρρας πάλιν, καὶ τῶν ὁδηγῶν (Ἀραβες δ' ἦσαν) ἀναμεῖναι κελευόντων, ἄχρι ἂν ἡ σελήνη παραλλάξῃ τὸν σκορπίον, "ἀλλ' ἔγωγε" εἰπὼν "μᾶλλον φοβοῦμαι τὸν τοξότην", ἀπήλαυνεν εἰς Συρίαν μεθ' ἱππέων πεντακοσίων· ἄλλοι δὲ χρησάμενοι πιστοῖς ὁδηγοῖς, ἐλάβοντο χωρίων ὀρεινῶν ἃ καλεῖται Σίνακα, καὶ κατέστησαν ἐν [29.5] ἀσφαλεῖ πρὸ ἡμέρας. οὗτοι περὶ πεντακισχιλίους ἦσαν, ἠγεῖτο δ' αὐτῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς Ὀκτάβιος. τὸν δὲ Κράσσον ἡμέρα κατελάμβανεν ἔτι ἀγόμενον ὑπ' Ἀνδρομάχου περὶ [29.6] τὰς δυσχωρίας καὶ τὸ ἔλος. ἦσαν δὲ τέσσαρες σπεῖραι σὺν αὐτῷ θυρεαφόρων, ἱππεῖς δὲ παντελῶς ὀλίγοι καὶ πέντε ῥαβδοῦχοι, μεθ' ὧν ἐπιπόνως καὶ μόλις εἰς τὴν ὁδὸν καταστάς, ἤδη τῶν πολεμίων ἐπικειμένων, ὅσον δώδεκα σταδίου ἀπολιπὼν τοῦ συμμεῖξαι τοῖς περὶ Ὀκτάβιον, ἐπ' ἄλλον διαφεύγει λόφον, οὐχ οὕτω μὲν ἄφιππον οὐδ' ὀχυρόν, ὑποκείμενον δὲ τοῖς Σιννάκοις καὶ συνηρημένον αὐχένι μακρῷ διὰ μέσου κατατείνοντι τοῦ πεδίου πρὸς [29.7] τοῦτον. ἦν οὖν ἐν ὅψει τοῖς περὶ τὸν Ὀκτάβιον ὁ κίνδυνος αὐτοῦ, καὶ πρῶτος Ὀκτάβιος ἔθει μετ' ὀλίγων ἄνωθεν ἐπιβοηθῶν, εἴθ' οἱ λοιποὶ κακίσαντες ἑαυτοὺς ἐφέροντο, καὶ προσπεσόντες καὶ ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους ἀπὸ τοῦ λόφου, περιέσχον ἐν μέσῳ τὸν Κράσσον καὶ προὔβαλον τοὺς θυρεοὺς, μεγαληγοροῦντες ὡς οὐκ ἔστι Πάρθοις βέλος ὃ προσπεσεῖται τῷ σώματι τοῦ αὐτοκράτορος πρὶν ἢ σφᾶς ἅπαντας ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους ἀποθανεῖν.

[30]

[30.1] Ὅρων οὖν ὁ Σουρήνας τοὺς τε Πάρθους ἀμβλύτερον ἤδη κινδυνεύοντας, ἦν τε νύξ ἐπίσχη καὶ τῶν ὀρῶν οἱ Ῥωμαῖοι λάβωνται, παντάπασιν αὐτοὺς ἐσομένους ἀλήπτους, [30.2] ἐπῆγε τῷ Κράσσω δόλον. ἀφείθησαν μὲν γὰρ ἔνιοι τῶν αἰχμαλώτων, ἀκηκοότες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν βαρβάρων πρὸς ἀλλήλους ἐπίτηδες διαλεγομένων, ὡς οὐ βούλεται βασιλεὺς ἄσπονδον αὐτῷ πόλεμον εἶναι πρὸς Ῥωμαίους, ἀλλὰ τὴν φιλίαν ἀναλαβεῖν χάριτι, Κράσσω χρησάμενος φιланθρώπως, ἔσχοντο δὲ μάχης οἱ βάρβαροι, Σουρήνας δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων προσελάσας ἀτρέμα τῷ λόφῳ, τοῦ μὲν τόξου τὸν τόνον ἀνῆκε, τὴν δὲ δεξιὰν προὔτεινεν, ἐκάλει δὲ τὸν Κράσσον ἐπὶ συμβάσει, ὑπειπὼν ὅτι τῆς μὲν ἀνδρείας καὶ δυνάμεως ἄκοντος πεπεύραται

βασιλέως, πραότητα δ' αὐτοῖς καὶ φιλοφροσύνην ἐκὼν ἐπιδείκνυται, [30.3] σπενδόμενος ἀπιοῦσι καὶ παρέχων σῶζεσθαι. ταῦτα τοῦ Σουρήνα λέγοντος, οἱ μὲν ἄλλοι προθύμως ἐδέξαντο καὶ περιχαρεῖς ἦσαν, ὁ δὲ Κράσσος οὐδὲν ὅ τι μὴ δι' ἀπάτης ἐσφαλμένος ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς [30.4] ἄλογον ἠγούμενος, οὐχ ὑπήκουεν, ἀλλ' ἐβουλεύετο. τῶν δὲ στρατιωτῶν βωόντων καὶ <ιέναι> κελυόντων, εἴτα λοιδορούντων καὶ κακιζόντων ὡς προβάλλοντα μαχουμένους αὐτοὺς οἷς αὐτὸς ἀνόπλοις εἰς λόγους οὐ θαρρεῖ συνελθεῖν, πρῶτον μὲν ἐπειράτο δεῖσθαι καὶ λέγειν, ὅτι τὸ λειπόμενον μέρος τῆς ἡμέρας διακατερήσαντες, ἐν τοῖς ὀρεινοῖς καὶ τραχέσι δύνανται διὰ νυκτὸς ἰέναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἐδείκνυε καὶ παρεκάλει τὴν ἐλπίδα μὴ προέσθαι τῆς [30.5] σωτηρίας ἐγγὺς οὔσης. ὡς δὲ χαλεπαίνοντες αὐτῷ καὶ τὰ ὄπλα κρούοντες ἠπέιλουν, φοβηθεὶς ἐχώρει, καὶ τοσοῦτον εἶπε μεταστραφεὶς· "Ὀκτάβιε καὶ Πετρώνιε καὶ ὅσοι πάρεστε Ῥωμαίων ἄρχοντες, ὑμεῖς ὄρατε τῆς ἐμῆς ὁδοῦ τὴν ἀνάγκην, καὶ σῦνιστε παρόντες ὡς αἰσχρὰ πάσχω καὶ βίαια· τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις λέγετε σωθέντες, ὡς Κράσσος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὐκ ἐκδοθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀπόλωλε."

[31]

[31.1] Οὐ μὴν ἔμειναν οἱ περὶ τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ συγκατέβαινον ἀπὸ τοῦ λόφου· τοὺς δὲ ῥαβδούχους ἐπομένους ὁ Κράσσος ἀπήλλασσε. πρῶτοι δὲ τῶν βαρβάρων ἀπήνησαν αὐτοῖς δύο μειζέλληνες, οἳ καὶ προσεκύνησαν τὸν Κράσσον, ἀπὸ τῶν ἵππων ἀλάμενοι, καὶ προσαγορεύσαντες ἐλλάδι φωνῇ παρεκάλουν προπέμψαι τινάς, οἷς ἐπιδείξεται Σουρήνας ἑαυτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνό[31.2]πλους καὶ ἀσιδήρους προσερχομένους. ὁ δὲ Κράσσος ἀπεκρίνατο μὲν, ὡς εἰ καὶ τὸν ἐλάχιστον εἶχε τοῦ ζῆν λόγον, οὐκ ἂν εἰς χεῖρας αὐτοῖς ἦλθεν· ὅμως δὲ δύο Ῥωσκιούς ἀδελφούς ἔπεμψε πευσομένους ἐπὶ τίσι καὶ πόσοι συνίασιν. [31.3] οὓς εὐθύς συλλαβὼν ὁ Σουρήνας κατέσχευε, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων ἱππότης προσῆει καὶ "τί τοῦτο;" ἔφη "πεζὸς ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ, ἡμεῖς δ' ὀχοῦμεθα;" [31.4] καὶ προσαγαγεῖν ἐκέλευσεν ἵππον αὐτῷ. τοῦ δὲ Κράσσου φήσαντος οὐθ' ἑαυτὸν ἀμαρτάνειν οὐτ' ἐκεῖνον, ὡς ἐκατέρω πάτριόν ἐστι ποιουμένους τὴν σύνοδον, εἶναι μὲν αὐτόθεν ἔφη σπονδὰς καὶ εἰρήνην ὁ Σουρήνας Ὀρώδη τε βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις, δεῖν δὲ γράφασθαι τὰς συνθήκας ἐπὶ τὸν ποταμὸν προελθόντας· "οὐ γὰρ ὑμεῖς γε" ἔφη "πάνυ μνήμονες ὁμολογιῶν οἱ Ῥωμαῖοι", καὶ προὔτεινε τὴν δεξιὰν αὐτῷ. μεταπεμπομένου δ' ἵππον, οὐδὲν ἔφη δεῖν· [31.5] "βασιλεὺς γὰρ σοι δίδωσι τοῦτον." ἅμα δ' ἵππος τε τῷ Κράσσῳ παρέστη χρυσοχάλινος, οἷ τ' ἀναβολεῖς αὐτὸν ἀράμενοι περιεβίβασαν καὶ παρείποντο, πληγῆ τὸν

ἵππον ἐπιταχύνοντες. Ὀκτάβιος δὲ πρῶτος ἀντιλαμβάνεται τῶν χαλινῶν, καὶ μετ' ἐκείνον εἷς τῶν χιλιάρχων Πετρώνιος, εἶθ' οἱ λοιποὶ περιστάντο, τὸν θ' ἵππον ἀνακόπτειν πειρῶμενοι καὶ τοὺς πιεζοῦντας τὸν Κράσσον ἐξ ἑκατέρου μέρους [31.6] ἀφέλκοντες. ὠθισμοῦ δὲ γενομένου καὶ ταραχῆς, εἶτα πληγῶν, Ὀκτάβιος μὲν ἀνασπᾶσας τὸ ξίφος ἐνὸς τῶν βαρβάρων κτείνει τὸν ἵπποκόμον, ἕτερος δὲ τὸν Ὀκτάβιον ἐκ τῶν ὀπισθεν πατάξας· Πετρώνιος δ' ὄπλου μὲν οὐκ ἠύπόρησεν, εἰς δὲ τὸν θώρακα πληγεὶς ἀπεπήδησεν ἄτρωτος· τὸν δὲ Κράσσον ὄνομα Ἐξάθρης Πάρθος ἀπέ[31.7]κτεινεν. οἱ δ' οὐ φασιν, ἀλλ' ἕτερον μὲν εἶναι τὸν ἀποκτείναντα, τοῦτον δὲ κειμένου τὴν κεφαλὴν ἀποκόψαι καὶ τὴν δεξιάν. εἰκάζεται δὲ ταῦτα μᾶλλον ἢ γινώσκεται· τῶν γὰρ παρόντων οἱ μὲν ἐκεῖ μαχόμενοι περὶ τὸν Κράσσον ἀνηρέθησαν, οἱ δ' εὐθύς ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸν λόφον. [31.8] Ἐπελθόντων δὲ τῶν Πάρθων καὶ λεγόντων ὅτι Κράσσος μὲν δίκην δέδωκε, τοὺς δ' ἄλλους κελεύει Σουρήνας κατιέναι θαρρόντας, οἱ μὲν ἐνεχείρισαν αὐτοὺς καταβάντες, οἱ δὲ τῆς νυκτὸς ἐσπάρησαν, καὶ τούτων ὀλίγοι παντάπασι διεσώθησαν· τοὺς δ' ἄλλους ἐκθηρεύοντες οἱ Ἄραβες συνελάμβανον καὶ διέφθειρον. λέγονται δ' οἱ πάντες δισμύριοι μὲν ἀποθανεῖν, μύριοι δ' ἄλῶναι ζῶντες.

[32]

[32.1] Ὁ δὲ Σουρήνας τὴν κεφαλὴν τοῦ Κράσσου καὶ τὴν χεῖρα πρὸς Ὀρώδη ἐπεμψεν εἰς Ἀρμενίαν, αὐτὸς δὲ διαδοὺς λόγον ὑπ' ἀγγέλων εἰς Σελεύκειαν ὡς ζῶντα Κράσσον ἄγοι, παρεσκεύαζε πομπὴν τινα γελοίαν, ὕβρει προσ[32.2]αγορευῶν θρίαμβον. ὁ μὲν γὰρ ἐμφερέστατος Κράσσω τῶν αἰχμαλώτων, Γάιος Πακκιανός, ἐσθῆτα βασιλικὴν γυναικὸς ἐνδύς καὶ διδαχθεὶς Κράσσος ὑπακούειν καὶ αὐτοκράτωρ τοῖς καλοῦσιν, ἐφ' ἵππου καθημένος ἤγετο· πρὸ αὐτοῦ δὲ σαλπικταὶ καὶ ῥαβδοῦχοί τινες ὀχούμενοι καμήλοις εἰσήλαυνον· ἐξήρητο δὲ τῶν ῥάβδων βαλάντια καὶ περὶ τοὺς πελέκεις πρόσφατοι κεφαλαὶ Ῥωμαίων [32.3] ἀποτετμημένοι. κατόπιν δ' εἶποντο Σελευκίδες ἐταῖραι μουσουργοί, πολλὰ βωμολόχα καὶ γελοῖα δι' ἁσμάτων εἰς θηλότητα καὶ ἀνανδρίαν τοῦ Κράσσου λέγουσαι. ταῦτα [32.4] μὲν οὖν πάντες ἐθεῶντο. τὴν δὲ γερουσίαν τῶν Σελευκῶν ἀθροίσας, εἰσήνεγκεν ἀκόλαστα βιβλία τῶν Ἀριστείδου Μιλησιακῶν, οὐτι ταῦτά γε καταψευδόμενος· εὐρέθη γὰρ ἐν τοῖς Ῥουστίου σκευοφόροις, καὶ παρέσχε τῷ Σουρήνα καθυβρίσαι πολλὰ καὶ κατασκῶψαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰ μὴδὲ πολεμοῦντες ἀπέχεσθαι πραγμάτων καὶ γραμμά[32.5]των δύνανται τοιούτων. τοῖς μέντοι Σελευκεῦσιν ἐδόκει σοφὸς ἀνὴρ ὁ Αἴσωπος εἶναι, τὸν Σουρήναν ὀρώσει τὴν μὲν τῶν Μιλησιακῶν ἀκολαστημάτων πῆραν ἐξηρητημένον πρόσθεν, ὀπισθεν δὲ Παρθικὴν Σύβαριν ἐφελκόμενον ἐν

τοσαῖσδε παλλακίδων ἀμάξαις, τρόπον τινὰ ταῖς λεγομέναις ἐχίδναις καὶ σκυτάλαις ἀντιμόρφως τὰ μὲν ἐμφανῆ καὶ πρόσθια μέρη φοβερὰ καὶ φρικώδη δόρασι καὶ τόξοις καὶ ἵπποις προβαλλομένην, κατ' οὐρανὸν δὲ τῆς φάλαγγος εἰς χορείαν καὶ κρόταλα καὶ ψαλμούς καὶ παννυχίδας ἀκολάστους μετὰ γυναικῶν τελευτῶσαν. [32.6] ψεκτὸς μὲν γὰρ ὁ Ῥούστιος, ἀναιδεῖς δὲ Πάρθοι τὰ Μιλησιακὰ ψέγοντες, ὧν πολλοὶ βεβασιλεύκασι ἐκ Μιλησίων καὶ Ἰωνίδων ἑταιρῶν γεγονότες Ἀρσακίδαί.

[33]

[33.1] Τούτων δὲπραττομένων Ὀρώδης ἐτύγχανεν ἤδη διηλλαγμένος Ἀρταβάζῃ τῷ Ἀρμενίῳ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ γυναικὰ Πακόρω τῷ παιδί καθωμολογημένος, ἐστιάσεις τε καὶ πότοι δι' ἀλλήλων ἦσαν αὐτοῖς, καὶ πολλὰ [33.2] παρεισήγετο τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀκουσμάτων. ἦν γὰρ οὔτε φωνῆς οὔτε γραμμάτων ὁ Ὀρώδης Ἑλληνικῶν ἄπειρος, ὁ δ' Ἀρταβάζης καὶ τραγωδίας ἐποίει καὶ λόγους ἔγρα[33.3]φε καὶ ἱστορίας, ὧν ἔνιαι διασώζονται. τῆς δὲ κεφαλῆς τοῦ Κράσσου κομισθείσης ἐπὶ θύρας, ἀπηρμένοι μὲν ἦσαν αἱ τράπεζαι, τραγωδιῶν δ' ὑποκριτῆς Ἰάσων ὄνομα Τραλλιανὸς ἦδεν Εὐριπίδου Βακχῶν τὰ περὶ τὴν Ἀγαύην. εὐδοκιμοῦντος δ' αὐτοῦ, Σιλάκης ἐπιστὰς τῷ ἀνδρῶνι καὶ προσκυνήσας, προὔβαλεν εἰς μέσον τοῦ Κράσσου τὴν [33.4] κεφαλὴν. κρότον δὲ τῶν Πάρθων μετὰ χαρᾶς καὶ κραυγῆς ἀραμένων, τὸν μὲν Σιλάκην κατέκλιναν οἱ ὑπηρέται βασιλέως κελεύσαντος, ὁ δ' Ἰάσων τὰ μὲν τοῦ Πενθέως σκευοποιήματα παρέδωκε τινὶ τῶν χορευτῶν, τῆς δὲ τοῦ Κράσσου κεφαλῆς λαβόμενος καὶ ἀναβακχεύσας ἐπέβαινε ἐκεῖνα τὰ μέλη μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὠδῆς

[33.5] φέρομεν ἐξ ὄρεος

ἔλικα νεότομον ἐπὶ μέλαθρα,

μακάριον θήραμα.

[33.6] καὶ ταῦτα μὲν πάντας ἔτερπεν· ἀδομένων δὲ τῶν ἐξῆς ἀμοιβαίων πρὸς τὸν χορόν

<A.> τίς ἐφόνευσεν;

<B.> ἐμὸν τὸ γέρας,

ἀναπηδήσας ὁ Ἐξάθρης -- ἐτύγχανε γὰρ δειπνῶν -- ἀντελαμβάνετο τῆς κεφαλῆς, ὡς αὐτῷ λέγειν ταῦτα μᾶλλον [33.7] ἢ ἐκείνῳ προσῆκον. ἤσθεις δ' ὁ

βασιλεὺς τὸν μὲν οἷς πάτριόν ἐστιν ἐδωρήσατο, τῷ δ' Ἰάσονι τάλαντον ἔδωκεν. εἰς τοιοῦτόν φασιν ἐξόδιον τὴν Κράσσου στρατηγίαν ὥσπερ τραγωδίαν τελευτῆσαι. Δίκη μέντοι καὶ τῆς ὠμότητος Ὀρώδην καὶ τῆς ἐπιτορ[33.8]κίας Σουρήναν ἀξία μετῆλθε. Σουρήναν μὲν γὰρ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Ὀρώδης φθονῶν τῆς δόξης ἀπέκτεινεν, Ὀρώδη δ' ἀποβαλόντι Πάκορον ὑπὸ Ῥωμαίων μάχῃ κρατηθέντα καὶ νοσήσαντι νόσον εἰς ὕδερρον τραπεῖσαν Φρα[33.9]άτης ὁ υἱὸς ἐπιβουλεύων ἀκόνιτον ἔδωκεν. ἀναδεξαμένης δὲ τῆς νόσου τὸ φάρμακον εἰς ἑαυτὴν ὥστε συνεκκριθῆναι, καὶ τοῦ σώματος κουφισθέντος, ἐπὶ τὴν ταχίστην τῶν ὁδῶν ἐλθὼν ὁ Φραάτης ἀπέπνιξεν αὐτόν.